

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 15 зл. річно,
півріч. 7-50 зл., чвертьрічно 3-75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

З М І С Т:

	стор.
Україна в передсмертних судорогах	281—284
<i>Фауль Плі, Т. І.:</i>	
Праця Апостола — званням	284—290
<i>о. Омелян Квіт:</i>	
До студій над релігійним вихованням	290—292
<i>о. А. Петрушевич:</i>	
Історична розвідка про авторитет, права і привилеї Митрополита в єрархії греко-руської Церкви від її початку аж до наших часів	292—301
Що це таке Видавництво „Самоосвіта“	301—304
<i>о. Т. Цегельський:</i>	
Дещо зі священничої традиції	304
<i>Мих. Бардега:</i>	
Як закладати сади та як господа- рити в них	304—307
<i>Р. Д.:</i>	
Освітня праця студентів богословів	307—308
<i>о. Григорій Гнатів:</i>	
Чи можуть душі в чистилищі, так як Святі в небі, молитися за нас успішно у Бога	309—311
Некрольог	311—314
Всячина	314—320

Доставляю овочеві дерева по низькій ціні,
закладаю сади, городи і шкільки, відбуваю фа-
хові інспекції по садівництву і огородництву.

Письменні зголошення із залученням почт.
значка прошу слати:

Мих. Бардега

Смереків п. Жовква

**П
Р
О
П
О
В
І
Д
И**

В Адміністрації

„Н И В И“

Львів, Коперника 36.

можна набути

брошуровані річники

ПРОПОВІДЕЙ

друкованих як додаток до

„Ниви“ за р. 1931 і 1932

по ціні зол. 3.—

з поштовою пересилкою.

**П
Р
О
П
О
В
І
Д
И**

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 15 зл. річно,
півріч. 7-50 зл., чвертьрічно 3-75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

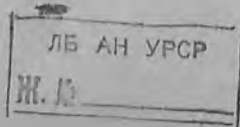
Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

Україна в передсмертних судорогах

Під таким кличем видав Впреосв. Український католицький Єпископат Галицької церковної Провінції відозву до вірних своїх єпархій і до всіх людей доброї волі, спонуканий до цього жахливим положенням, яке запанувало на землях Великої України, що просто гине під лютим большевицьким режимом.

Оцінюючи якслід історичне значіння цієї відозви, що є рівночасно висловом однодушної постави цілого народу Галицької Землі супроти панування „ворогів Бога і людства“ загалом, а українського народу зокрема — подаємо її повнотою, для закріплення і переказання майбутнім поколінням тієї найновішої, а zarazом може і найжахливішої мартиріології, яку під сю пору переживає наш нарід у „царстві сатани“.

„Україна в передсмертних судорогах — кличуть наші Впреосв. Владики до цілого світу. Населення вмирає голодовою смертю. Оперта на несправедливості обмані, безбожництві та deprавації, людодісна система державного капіталізму довела багатий недавній край до повної руїни. Перед трьома роками Зверхник Католицької Церкви, св. Отець Папа Пій XI енергійно протестував проти всего що в большевизмі є противне християнству, Богови та людській природі, перестерігаючи перед страшними наслідками таких злочинів — і цілий католицький світ, а з ним і ми лучилися з тим про-

тестом. Днесь бачимо наслідки поступовання большевиків: положення з кожним днем стає страшніше. Вороги Бога і людства відкинули релігію — основу суспільного ладу, відібрали свободу — найбільше добро людини, зі свободних горожан-селян — зробили невольників, і не мають досить розуму, щоби їх кормити за тяжку невольничу працю в поті чола.

На вид таких злочинів німіє людська природа, кров стинається в жилах.

Безсильні принести якунебудь матеріяльну поміч конаючим братам, звиваємо наших вірних, щоби молитвами, постами, всенародною жалобою, жертвами і всіми можливими добрими ділами християнського життя випрошували з неба поміч, коли на землі нема ніякої надії на людську поміч.

А перед цілим світом знову протестуємо проти переслідування малих, убогих, слабих і невинних, та гонителів оскаржуємо перед Судом Всевишнього.

Кров робітників, що в голоді орали чорнозем України, кличе о пімсту до неба, а голос голодних женців дійшов до ушей Господа Саваота.

Усіх християн цілого світа, усіх віруючих в Бога, а особливо всіх робітників і селян, передовсім усіх наших земляків просимо прилучатися до цього голосу протесту та болю й розповсюдити його у якнайдалші країни світа.

Усі радіостації просимо рознести наш голос цілому світови; може дійде він і до убогих хатин конаючих з голоду селян.

Нехай перед страшною смертю серед лютих страждань голоду буде для них хоч малою потіхою гадка, що їх брати знали про їх страшну долю, над ними боліли і терпіли, за них молилися.

А Ви, страждучі, голодуючі й конаючі Браття, призивайте Милостивого Бога і Спаса нашого Ісуса Христа; люті терпите муки — приймайте їх за гріхи свої, за гріхи цілого народу й кажіть з Ісусом Христом: „Хай буде воля Твоя, Отче небесний!“ Принята для Божої волі смерть це свята жертва, що, з жертвою Ісуса Христа злучена, принесе Вам Небесне Царство, а цілому народови спасіння.

Надія наша в Бозі!

Дано у Львові в день св. Ольги, дня 24. р. Б. 1933.

АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ Митрополит, — **ГРИГОРІЙ ХОМИШИН**, Станиславівський Єпископ, — **ІОСАФАТ КОЦИЛОВСЬКИЙ**, Перемиський Єпископ, — **НИКИТА БУДКА**, Патарський Єпископ, — **ГРИГОРІЙ ЛАКОТА**, Перемиський Єпископ Пом., — **ІВАН БУЧКО**, Львівський Єпископ Пом., — **ІВАН ЛЯТИШЕВСЬКИЙ**, Станиславівський Єпископ Пом.

Ціле послання пронизане глибоким смутком і важкою журбою Батьків народу і його Перших Провідників, яких сам Бог поставив йому на сторожу й охорону, ізза того страхітливого положення, у яке большевики кинули міліонів маси українського, доброго і віруючого народу. Міцні слова і звороти, що лунають із послання, всілі зворушити і найтвердшу людину. Це могучий зов до цілого світу — протерти очі і глянути на той несамовитий танок, що його на широких просторах медом і молоком текучої України виводять: нужда, жахливі моральні і фізичні терпіння та голодова смерть, танок, зааранжований божевільною політикою большевиків, опертою на несправедливості, безбожництві і лютих муках населення. Послання Архипастирів це теж, і то в першу чергу, поклик до українського громадянства по цей бік Збруча, щоби воно на пекольний плян московських большевиків zareагувало негайно, голосно й успішно. Не сміє у нас бути незгоди і розбиття нині, коли наш материк перед небезпекою навіть фізичної заглади! Не сміє в нас бути ні одного визнавця чи прихильника червоної Москви тоді, коли вона переводить на Україні ударну кампанію смерті!

Своїм посланням сповнили Владики як не мож красше свій обов'язок, який на них вкладає їх високий пастирський уряд і їх людське і національне сумління.

Тепер черга на нас. Принести нашим конаючим братам якунебудь матеріальну поміч — покищо не маємо змоги. Зате можемо їм нашими молитвами і нашими св. Безкровними Жертвами випрошувати поміч з неба і взивати до цього самого наших вірних. До цього зрештою взиває, і то в першу чергу нас — священників, послання наших Преосв. Владик.

Та ще один обов'язок тяжить на нас, українським кат. духовенстві, в цей історичний момент нашого національного життя. Комуністичний опир пє живу кров народу і висмоктує з нього всі духові й фізичні сили не лише на Великій Україні. Його отруйний подих передерся ріжними шляхами і на Галицьку Землю, на терен нашої душпастирської праці і спричинив між нашими вірними, декуди навіть дуже велике духово-моральне спустошення. Боротьбу з тією комуністичною отруєю ведемо ми успішно вже від кількох літ, боротьбу важку, з демагогічними гаслами, які найрадше жирують передусім на мало національно свідомих елементах. Останні події на Вел. Україні це великий удар для большевицького обману і самохвальби, на яку комуністичні агітатори ловили незрячих братів, тут у нас. Комунофільська ідеологія заломилася в нас, а большевизуючі настрої наглядно слабнуть. Це повинні ми використати у нашій боротьбі з комуністичною агітацією! Де голод і нужда і жахливе людодіство, там певно не має раю, немає навіть звичайно людського добробуту, там тільки правдиве пекло на землі.

А коли так, то з подвоєною енергією гонім комуністичну заразу із наших, морально досі здорових сіл і міст, прочищуємо атмосферу того отруйного чаду, який зачав був втискатися між ряди наших вірних та створім із наших парохій морально сильні одиниці, готові стати до боротьби із кожним ворогом, що поважиться топтати Божі правди та найістотніші права людини. Це в виду жахливих подій на Вел. Україні наш найважніший обов'язок, який ми мусимо виконати!

Надія наша в Бозі!

Редакція

Рауль Плі, Т. І.

Праця Апостола — званням

(Переклав Роман Монцібович)
(Продовження)

Б. Кожде те звання є зазивом де жертви

Колись питав Спаситель своїх Апостолів, чи можуть вони пити з ним його чашу; вони сказали: так, ми можемо. Тільки Божа благодать може додати відваги борцям, котрі змагаються за спасіння душ, вийти зі стрілецьких ровів на рукопашну борню у чистому полі.

А чи знаєш ти, що це значить покинути рідну стріху?

Один поет сказав таке: „Покинути рідну стріху, це напів умерти“.

Покинути рідну стріху, це перш усього зірвати з усім тим, що любилося: не бачити дорогих осіб, не ходити знайомими стежками; полишити за собою безліч дорогих дрібничок; вправді можуть це бути такі дуже незначні дрібнички, але саме вони захоплюють і не пускають; вони оточують нас невидимими сітями і хоч які вони безхосенні, то все таки вміють статися для нас необхідними, прямо не можемо без них жити — і ось це все треба покинути, коли вибираємось на чужину. Іти на чужину, це значить покинути батьківську хату, що з нею вяжуться наші найлюбіші спомини:

„Як зможу я забути про старезну липу,
що в її тіні грався колись“?

Вжіймося в почування такої людини, людини, що покидає все і йде у світ проповідувати Євангеліє. Ось вже останній раз проходить стежками саду, де колись грався дитиною, де знає кождо закутину, кождий кущик; ось зриває в останнє і ховає на серці, побіч дорогої знімки, пучок рожі з того самого корча, з якого щоранку зриваючи, приносив матері; останній раз глядить на ті місця, де колись і ложе розказують про життя і смерть; зачинає двері від своєї кімнати з думкою: ніколи вже більше не відчинить їх моя рука! Кімната, що в ній так радо перебував на са-

моті при читанню, праці, на молитві під великим Розп'яттям, що його одержав від своєї матері; в останнє спірається на одвірку столової, в якій висить природної величини образ юнака — таким був я, коли зродилося в мені у перве бажання „іти на чужину“... Справді в таких хвилинах „малі дрібнички стаються святощами“.

Зовсім слушно кажемо „малі дрібнички“. Ось як висказується при своїм прашанню зі світом, одна душа, що її покликано до більше звершеного життя: „Незначні дрібнички чіпляються мене“. Моя кімната осталася в такому порядку, в якому оставила я її. Мисочка при дверох зі свяченою водою... Світло падає крізь вікно якраз на моє ліжко; знімки висять побіч себе над столом — мені дуже тяжко з цим усім зривати. **Одначе так мусить бути!**

Саме одна з т. зв. „малих сестер убогих“ — це мусять бути сильні душі, щоби могли бути тим, чим вони є по своєму імені — відповіла на питання: „Що забрали Ви з собою, коли покидали батьківську хату?“ таке: „Дванадцять хустинок, щоби в них виплакати усю мою дитячу не-долю!“

Не можна з такого „голосу природи“ заключувати сейчас про брак енергії. Тереса з Авілі — так, навіть сама свята Тереса! — розказувала про своє прашання (мала тоді 20 літ) таке: „У хвилині, коли мала я в останнє переступити рідний поріг, обняв мене такий біль, що здається і в годині смерті не має більшого“. Відвага і мужність не полягає в тому, щоби не мати природних почувань, але в тому, щоби над тими почуваннями вміти панувати. Принайменше мені більше подобаються такі покірні визнання в їх безпосередній щирости, ніж холодний стоїцизм, що таки не відповідає людському серцю.

Жалюгідний сарака, що находить приємність у тому, щоби висмівати якусь монахиню, чи священика, з певністю навіть не думає про те, як ті люди мусіли любити Бога — і його самого — коли всетаки покинули своїх рідних і взяли на себе всі умертвіння свого стану.

Душевна мука тих, котрі йдуть на чужину, не вичерпується впрочім самим болем при прощанню. Є ще при цьому ніжніші, більше внутрішні терпіння, що домагаються свого. Життя, яке тепер перед такою людиною розкривається, це-ж незнане, таємне життя. Вона знає, що остається за нею, але нічого не знає про те, що її „там“ чекає. Знається про те, що „там“ є настільки, наскільки це треба, щоби рішення було розумним; а всетаки не знається настільки, саме тому, щоби рішення було вповні заслужне діло надії, щоби було цілковитим відданням себе в руки Бога. Для декого було би це великим облекшенням, коли би він знав, чого буде Бог від нього пізніше жадати. Од-

наче Бог вибрав саме такий спосіб, щоби ми не приносили вповні освідомленої жертви і тому закриває Він цю жертву серпанком таємничості, що про неї ми дуже мало знаємо. Його доброта, Його великодушність мають бути для нас безсумнівними, ми мусимо Йому завірити.

Подивляємо мудрість, з якою Провидіння зрівноважує гру сил; з одного боку не зменшує величини жертви, щоби заслуга була по змозі як найбільшою; з другого боку щадить слабу людину, бо наглядне представлення і ознакомлення з тревалими, а при тому з цілості вирваними умертвіннями мусіли би відстрашити.

З цим лучиться тісно ще і той факт, що вплив, яким старається Господь позискати для себе душу, є незвичайно ніжний і скритий; взиваючий Бог скривається, так сказатиб, у тіни.

Пригляньмося тільки, як Спаситель зібрав коло себе своїх учеників. Коли на березі озера, недалеко від рибного торгу, переходить мимо рибаків, що направляють сіті; коли переходить попри вікно, за яким сидить похилений над своєю касовою книгою митар Левій, так говорить Він заєдно тільки одні слова: „Ходи за мною“! (Мат. IV, 18-20). Іти за ним, де саме? З тобою, чому саме з тобою? На ці питання Спаситель не відповідає. Він каже тільки: „Ходи за мною“. „Алеж Господи, де хочеш Ти мене властиво завести“? — „Ходи за мною“! Ніяких вияснень, ні одного промінчика світла на шлях у майбутнє.

Іншими словами: Одно є зовсім ясне, а саме, що Він кличе. Те друге є вповні неясним, а іменно, які наслідки криє в собі той заклик.

І так робить Бог усе.

Також Авраама візвано: „Вийди зі своєї вітчизни, далеко від своїх рідних, з дому свого батька“! Куди? „У землю, яку вкажу тобі“. Бог застерігає собі доповнити цю першу вказівку по часі і при нагоді.

Так було теж з теслею Йосифом: „Встань і втікай до Єгипту“. На як довго? „Поки не скажу тобі“ — ти дізнаєшся про це у слушний час. Певним є тільки, що Йосиф мусить встати та йти; як довго буде трівати подорож, як довго мусітиме він там перебувати, цього йому не відкривається.

А ось факт, ближший до наших днів: Іванна Д'Арк. „Вперед, дитя Боже, вперед!“ Що має вона властиво робити? Дівча не дізнається нічого близького. Воно знає тільки, що мусить йти і шукати за королевичем Карлом, а все, що поза тим, покриває темрява. Про Tourelles, Reims Compiègne, Rouen, ті голоси не згадують ні словом, про смерть.

Ще ближше до нас — з нами самими діється так-же само, коли Бог завзиває нас до висших діл; ми чуємо ви-

разно, що Він нас кличе; але які вершини маємо досягнути цього у першій хвилині ми не знаємо. Чи з часом ми про те чогось ближшого дізнаємося, це залежить від нашої послідовної вірності.

Один німецький поет, — Tennyson — розказує, що заки він ще навчився читати, часто грався на морському побережжю в піску, прислухуючись пошумови хвиль „Ось чую якийсь голос, що щось говорить з подихом вітру“. Продовж цілого свого життя захоплювався він такими простими словами: „Far away, far away!“ Там далеко, там далеко!

І кожде покликання починається чимсь таким. Це так, начеб ми чули якийсь голос у леготі вітру; він кличе і розриває в серці дивну тугу, якусь незрозумілу для другого увагу для таких слів, як ті „там далеко!“, що так сильно дітали на Tennyson-а. Коли спершу для нас той край тут лежить ще в непроглядній далечині, то все таки вже тоді немає сумніву, що ми маємо йти, покидаючи все. Це звучить наче приказ: Surge! exi, vade, veni! — Вставай! В дорогу! Душа звичайно противиться такому приказови, що пригадує їй її обов'язок. Бо хоч ще не знається, де саме маєтись йти, так однак знається зовсім певно, що маєтись йти.

Ми дуже далекі від цього, щоби сього роду бажання за зміною воздуха приписувати зкимсь розчаруванням чи ненависти до світа. Казка про монастир, як прибіжище розбитих сердець, відграє свою ролю тільки в повістях, яких автори не є психологами або є поверховними фабрикантами трагедій. В дійсності, це дуже рідкі випадки, щоби хто ставав свячеником чи монахом щойно тоді, коли вже має „досить“ життя. Більшість з них має вже огірчену усмішку для життя, заки ще почали те життя вживати; це приходить у них не тому, наче б то вони перебули якусь душевну катастрофу; але тому, що вони ставлять великі домагання до життя, що вони інстинктом свого духа змиряють до чогось вищого, що вони почуваються покликаними до великих діл. Це є правдивий етап.

Про таких, які вже у дозрілому віці стають священиками, чи йдуть у монастир, говорить звичайно. „Вони знають вже добре, що це таке життя“. Ми знаємо однак, як треба ставитися до такого погляду, коли він має бути закидом. Коли ж якийсь юнак в розцвіті сил покидає світ, так говорить: „Він не знає ще, що таке життя“. Коли він не знає ще світа, так за те знає Бога і це для нього вистарчає. Коли він не знає життя, так знає він, що „Любов“ розп'яли на хресті; що-ж більше треба йому знати? Певно і про хрест не знає він ще з початку, скільки терпіння криє він в собі. Однак це вже сам Бог вчинив так, щоби ошадити людську неміч. Спаситель навіть Петрови вказав тільки дуже загально на те, що його жде: „Там, куди я йду, не

можеш за мною іти; опісля-ж підеш“ (Йо. XIII 36). Також те, що Він пізніше додає, не зриває серпанки з майбутнього. „Коли постарієш, простягнеш свої руки й інші тебе опояшуть і поведуть куди не схочеш“ (Йо. XXI, 18). Ось тільки всего Він сказав і більш нічого. Бог бажає, щоби ми бачили наші терпіння тільки в далекій перспективі: „Чи можете пити чашу, котру я пю і хрещенням, котрим я хрещуся, хреститися?“ (Мрк. X, 39.) Це вистарчає, щоби вчинити втечу від світа жертвою. Але Бог зділав ще й так, що такому, який покидає світ, являється розпятий на хресті Спаситель у світлі небесної слави. І тоді втеча від світа набирає для нього невисказаної радості.

В. Кожде покликання є зазивом до найкрасшої радості.

Такий чудний зворот приходить на самому кінці. Бог є такий добрий, що справді було би жорстоким, коли би ми осталися на місці і не вийшли Йому на стрічу. „Я мушу йти до короля“, говорила Іванна Д' Арк. Хто йде за покликанням, цей мусить повторити за нею ті слова.

Розуміється, ми все приймаємо, що розходиться про дійсне покликання. І в цім случаю погодились ми, що тоді треба зірвати зі світом; мимо цього, як це вже передше вказано, не приходить воно так легко, як здавалось би.

Але хіба-ж це не жертва — остати на світі — коли ми є сотворені до чогось висшого? Бог зготовляє собі часто дуже дивні задоситьучинення. Душа знаходить тим більше радості, чим більше може собі відказати. З другого боку: коли лишаємо без відповіді поклик Бога, приходить смуток. Вже в Євангелії говориться про молодого юнака, який так поважно питався Учителя про шлях до звершення. Одначе найшовши Його жадання і вказівки надто жорстокими, відійшов сумним.

Особливою радістю наділяє Спаситель тих, котрі, щоби послідувати за Ним, покидають усе.

Ось кілька таких радощів Апостола: Спромога голосити Боже слово; спромога розділяти вічні й дочасні добродійства; спромога привести до Христа одну заблудшу душу, одну душу увести наново в хорони Божої благодати; спромога відчинити вмираючому небесні брами. А ось дещо жорстокіші, але все таки дійсні радощі: Ради Христа бути висміяним, прогнаним, трактованим як сам Учитель може навіть понести смерть за віру, або при сповнюванню діл любови і милосердя.

Існує ціла скаля надприродних почувань щастя, що про них нічого не знає світ. І треба би говорити мовою Святих, коли б хотілося описати їх у всій повноті.

Вважати себе сторожем скарбів Бога, носієм невидимих сил, що можуть до основ перемінити світ; бути свідомим, що одно слово з моїх уст, один благословляючий рух моєї руки мають в собі силу творчої любови; слухаючи цього слова, приймаючи те благословення, може душа, кожда душа одержати життя або знов до нього вернути; почування, що я можу стояти перед всіми гробами землі, в яких похований світ, переможений гріхом з таким самим творчим жахом, з яким стояв колись Христос перед гробом Лазаря; бути спроможним сказати собі: Я вибране Богом знаряддя воскресення тих всіх!; могли думати: зовсім підсвідомо вижидають всі ті пропащі вістун з небес, ангела Господнього — і ось я той вістун, той ангел!; знати, що я мушу пити чашу терпіння і жертви, щоби звершилося спасіння — яке-ж це величчє, бззмежне щастя!

Ні, таки немає більшої і глибшої радості на світі від радості Апостола!

Ось хочби тільки почуття, що я маю в моїм посіданню Правду! Коли Бог обдаровує людину званням Апостола, так тоді дійсно говорить Він до неї, торкаючись її очей — Ephata! Відчинися! І ось розкриваються очі її душі і та людина стає в обличчя ніколи ще не огляданої дійсности; тоді бачить вона світ, як він лежить поранений на шляху і взиває поміч якогось милосерного Самарянина. Що-ж за радість могли принести Правду! А в такій мірі відкриватись муть очі, в якій мірі відкриється серце. Для Апостола це так, як би дотепер ніколи не знав, що це таке любов. Щойно тепер знає він. В цій любові находити він силу до своїх геройських вчинків. Бо з Богом при боці, кождий є певний побіди.

Ах, чому так рідко трапляються такі люди — знаряддя Надприродного! З усіх сторін взивають за помічниками при найбільшому завданню — і немає тих помічників або є їх дуже мало!

„Господи, відчини многим очі, відчини їх всім, що мають серце і бажають собі завдання, завдання, яке схочуть виконати! Відчини їм тільки очі! Вчини з них чинних, повних співчуття помічників; вчини так, щоби вони побачили велику нужду в царстві душ і щоби вони рішилися вийти зі свого загумінка на широкий лан, вступаючи в ряди женців! Колосся вже дозріле і ось ще хвиля, а висиплється на землю, пропаде!“.

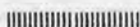
Той, хто читає ці рядки, хай уважно прислухається до відгомону в своїй душі.

Можливо, що ще не рішилася доля твого життя, можливо, що саме тепер вона рішається...

Коли так, то тоді великої ваги ця хвиля! Коли твоє

серце тепер живіше бється, то це, дуже можливо, тому, що Бог мимо тебе проходить; можливо, що в цій хвилині намагається Учитель вивести тебе на висші шпилі у своєму світі!

(Продовження буде)

о. Омелян Квіт

До студій над релігійним вихованням

Штука найновішої педагогії лежить у цьому, щоби дитину в школі багато навчити і не мучити, викладати предмет і не нудити, чим трудніше місце, тим приступніше його пояснити, вчити й виховувати. Це дуже бажаний і корисний перелім у способі навчання. Як в довоєнних часах кладено вагу на саму механічну науку, так тепер в першу чергу займає місце справа виховання. Не йде про те, скільки хто посідає знання, але важним для нас є це, чи він буде характерним і діяльним членом в громадянському життю — чи боляком в його організмі. Для того учитель у вихованню дитини займає друге місце по батьках і є різьбарем характерів молодих душ. В тій цілі піднесено рівень освіти вчителя, побільшено стопу його заробітку, звернено пильну увагу на „діточі садки“, а час шкільного навчання пересунено на рік пізніше.

Та основою всякого виховання є релігія. На щастя, ця катедра шк. виховання є в наших руках і ми беремо участь в підготовлюванню дитини до практичного життя. Тому катихит повинен бути свідомим своєї відвічальности за виховання дитини перед Богом і людьми. Замало є навчити дитину 10 заповідей божих, але так наставити її душу і серце, щоби вона в життю їх виповняла.

Коли взяти під увагу навчання предмету релігії, то не є це справа дуже легка. Це наука, що трактує про річі надземські, надприродні, абстрактні, які вимагають глибокої думки, а про ті річі вже треба говорити в 1 кл. народньої школи. Інші предмети помагають собі досвідами, наглядними показами, приладдям, кабінетами, музеями, тощо, а предмет релігії опирається на божому обявленню і сухій правді.

Та вже в природі чоловіка лежить потяг до Бога, любов Бога і страх божий. Діти — як ангелята. І катихитови тільки лишається цей природний злет до Бога в дитині розвивати; не відразу трудними дефініціями, формами та вивченням на пункти, але легкою розговіркою, оповіданнями й примірами. Їх діти цікаво слухають і оповідають батькам. Вони їх розуміють, передумують й ними мережать молоденьке

життя. В тім буде катихитови помічною діточа бібліотека, „Наш Приятель“, „Дзвіночок“ й інші, де в кождім оповіданню знайде релігійну науку. Відповідно до місцевих обставлн, можна й самому укладати. А все це треба примінювати до церк. календарного року.

Важко уявити собі, чим заповнить катихит годину релігії в I чи II класі дрібноти без приготування розговірки, рисунку, співу, тощо. Ці години найтяжші, за те великої ваги, бо „раз добром налите серце, в вік не прохолоне“. При тім треба вміти знизитися до способу думання дитини, її розуміти, її зацікавити і бути любленим дітьми. Інакше ніколи не відповісться своєму завданню. Тілесна кара на годині релігії повинна зникнути раз на все, бо Христос так не вчив.

Іншої підготовки потрібно катихитови з середніх школах. Тут молодь вже ставляє кроки до зрілого життя. Це свіжі молоді уми буйної фантазії, широких плянів і пориву до життя і знання. Це авангард, що не любить скорятись, але добуватись до самого ядра і катихит вже не тільки мусить їх вчити, але й переконувати. Замало є виложити трактат про ласку, але розвинути принцип існування Бога, пояснити право декальогу, випровадити ідею воплощення Сина Божого.

В навчанню релігії треба поволи підходити до філософічної форми, схопивши буйну фантазію в межі здорової льогіки. Зорганізуванням молоді в реліг. гуртки та доббором відповідної літератури можна покласти трівкі основи під реліг. виховання. Сам катихит повинен бути любленим учениками, та ніколи надто популярним й поблажливим, бо тоді й предмет його потерпів би на повазі.

Ще іншої підготовки треба катихитови фахових й доповняючих шкіл. Це знов окремий світ. Це матеріал пливкий і завчасно зрілий. Коли катихит не пізнав робітничої верстви, не приглянувся її буденному життю, ніколи не видів варстату і не простудював психольогії душі ремісника, він все буде між ними чужим птахом і не матиме успіхів у своїй праці.

Тверде життя, стукіт молотка, гук мотору, а вечером виплата і коротка емоційна розривка заставляють людину жити фрагментами і афектами. Для того ці вечірні години релігії в фах. школах мусять бути свого роду живою проповідю, заокругленою цілістю, та кінчитися кличем, який взыв би верх над іншими протилежними, що держать цю молодь на розстайних дорогах. Крім цього треба зазнайомити цю молодь з засадами христ. соціольогії, а години релігії переплітувати примірами з практичного життя.

Отсе кілька думок для тих, які взялись за діло виплекати надію українському народови. Важка це праця і труд-

з Західною, а це згідна думка всіх писателів католицької Церкви. (Conf. Papebrochius, Baronius, Kulczyński, Theiner etc.), хоч і деякі історики є противної думки.

Заки зачнемо говорити про владу, права і прерогативи руського митрополита, треба згадати дещо про помічників-єпископів, митрополичим законом підчинених київським архієпископам, про час повстання їх престольних церков, поділ, і знесення їх через греко-незєдинених.

Разом з основою київською митрополією основано 6 помічних церков, так що наприкінці X, а на початку XI віку були на Русі такі єпископські церкви:

1. Новгородська, потім церква архієпископська, якої владики був разом псковським єпископом.
2. Чернігівська.
3. Ростовська.
4. Володимирська на Волині.
5. Білгородська — коло Київ.
6. Переяславська.
7. Юрійська, потім звана Порожська.
8. Тмутороканська на нинішньому півострові Тамань, в короткому часі знищена варварами.

До цих прийшли в XII. в.

9. Турівська.
10. Полоцька, потім ц. архієпископська.
11. Смоленська.
12. Галицька, в XII. в. почетна митрополія, опісля стала дійсною митрополією.

13. Володимирсько-Заліська.

В XIII. в.

14. Суздальська.
15. Переяславсько-Заліська.
16. Муромська і Рязанська.
17. Перемиська.
18. Холмська.
19. Сарайська в столиці Монголів, потім перенесена до Москви, звана Крутська.

20. Тверська.

21. Луцька.

В XIV. в.

22. Коломненська.
 23. Брянська.
 24. Звенигородська близько Москви основана 1391 р.
- Коли однак Митрополит цілої Русі з причини знищення міста Київ і частих нападів Татар переносив свій митрополичий осідок з Київ до Володимира-Заліського (1299 р.), а опісля до Москви (1309), а від 1320 р., коли полудневу Русь займали частинно великі литовські князі, а потім король польський Казимир Вел. (1349), великий

князь литовський Витовд, обурений перенесенням київських митрополитів до Москви і з інших причин, коли в тому часі митрополитом був Фотій, змусив єпископів полудневої Руси між іншими:

1. Єпископа Смоленського.
2. " Чернігівського.
3. Архієпископа Полоцького.
4. Єпископа Володимирського.
5. " Луцького.
6. " Турівського.
7. " Червенського¹⁾.
8. " Холмського.
9. " Галицького

скликати провінціональний синод в Новгороді, вибрати зпоміж себе іншого митрополита, а коли нововибраного Григорія царгородський патріарх не хотів піднести до чину київського митрополита ще за життя Фотія, приказав їм самим висвятити його на це достоїнство (1416 р.). Між причинами відмови послуху так царгородському патріархови, як і митрополитови Фотієви наводять єпископи полудневої Руси у своїх синодальних письмах головню такі злочини:

1) Що цісарі і патріярхи царгородські для огидного зиску звичайно посилають до Київa двох або трьох митрополитів. 2) Що грецькі митрополити не стидалися вивозити скарбів св. Софії до Греції. 3) Що вони прогайнували майно руської Церкви. (Appendix ad specimen Ecclesiae Ruthenicae. I. Kulczyński, Roma 1734. pag. 76). Таким способом вже синодальним рішенням єпископів полудневої Руси поділилася одна Київська Митрополія зі своїми помічними церквами на дві частини: північну і полудневу, або висшу і низшу митрополічу провінцію, з двома митрополитами, Фотієм і Григорієм. Так вже від 1352 р. існували на Руси нараз два митрополити, з яких один мав осідок в північній частині, в Москві, другий в полудневій, перебуваючи під іменем волинського митрополита. Однак після смерти Київського Митрополита Григорія (1419), що за осідок взяв Вильну, не вибирали в полудневій Руси більше іншого митрополита, через що Фотія знов uznавали як митрополита цілої Руси, а таксамо і його наслідників, що мешкали в Москві до 1450 р. В згаданому році на перше місце найславнішого митрополита, а потім кардинала, прогнаного з Руси греко-незєдиненими Ізидора, що будучи на Фльорентійському соборі, прийняв Унію, висвятив в Римі царгородський патріярх Григорій IV вірного тогож Ізидора Ахата Григорія II на київського митрополита. Але коли Йона антимитрополит

¹⁾ Червенський єпископ, се відай єпископ з Рущука (Болгарія), що тоді перебував на Руси, бо єпископство Рущуцьке звалось також Червенське, а іншого того імені на Руси не було.

греко-нез'єдинений, вибраний Москалями, став знаходити границі київського архієпископства, на відклик митрополита Григорія до Апостольської Столиці, папа Пій II видав буллу, під днем: Рим, 1548, в третьому дні Нонів вересня, якою полишив згаданому Йоні, митрополитови греко-нез'єдинених північну Русь, себто Москву, а полудневу, залежну від великого князівства Литовського і королівства Польщі, приділив тому ж Григорієви і наслідникам, київським архієпископам, а престольні церкви:

1. Берестейську,
2. Смоленську,
3. Полоцьку,
4. Турівську,
5. Луцьку,
6. Володимирську,
7. Перемиську,
8. Холмську і
9. Галицьку

призначив¹⁾ на суфраганії згаданого київського престолу. Від того часу північна Русь, тоді звана Москва, мала для духовних справ своїх ректорів — а полуднева Русь, позбавлена своєї державности і підчинена польській державі, повинувалася київським архієпископам.

По смерті наслідника Григорія, з'єдиненого київського митрополита Мисаїла (около 1476 р.), стала змагатися схизма і до 1596 р. не було в Києві з'єдинених митрополитів, аж на ново київський архієпископ

1. Михайло Рогоза,
2. Іпатій, прототроній, еп. володимирський і берестейський,
3. Кирило Терлецький, ексарх київського митрополита, єпископ луцький і острівський,
4. Григорій, архієпископ полоцький і витебський,
5. Денис Збірський, еп. холмський і белзький.
6. Леонтій Пелчицький, єпископ пінський і турівський,
7. Михайло Копистинський, еп. перемиський і самбірський,
8. Гедеон Балабан, єпископ львівський

на письмі з дня 12. VI. 1595 р., пересланим до Риму через руки еп. Іпатія, єпископа володимирського і Кирила Терлецького, єпископа луцького, до папи Климента VIII, заявили послух Апостольському Престолови, при захованню в цілості церемоній і обрядів при відправі богослужень і св. Тайн по звичаю Східної Церкви, справивши лишень в тих річах, що перешкоджувала самій унії, щоби відбувалося все по

¹⁾ Bullae et Brevia Pontif. Roman. Ordinem S. Basilii M. in Russia concementia — Pocajoviae 1757, pag. I.

старому звичаєви — як все се було за часів давної унії¹⁾.

По повороті послів з Риму на Русь, наділених особлими ласками і привілеями, на провінціальному синоді Берестейському, скликаному митрополитом, усі висше наведені єпископи, окрім двох, єпископа львівського і перемиського, проголосили віднову св. Унії в полудневій Руси, залежній від Польщі, дня 8. жовтня 1596 р. Єпископи, противники св. Унії і їх наслідники, тривали в схизмі аж до кінця XVII в., зависимі від київських митрополитів незєдинених, які знов слухали московських патріархів, уведених від р. 1589 на місце митрополитів в північній Руси, доки це патріярше достоїнство в Росії імператор Петро Великий в р. 1720 не зніс і не установив т. зв. „Святішого Синоду єпископів“. Коли Унія вже усталилася в 1700 р. в цілій полудневій Руси, підчиненій польському пануванню, на початку XVIII в. єрархічний порядок руської Церкви зєдиненої був слідуючий²⁾:

1. Митрополит Київський і Галицький займав перше місце, хоч київський митрополичий престол держав вже від р. 1632 в своєму посіданню антимитрополит греко-незєдинений, — в одній однак частині князівства київського, що належало ще досі до польського королівства, мав кілька зєдинених церков.

2. Архієпископ Полоцький тішився першим місцем, по примасі, а zarazом був єпископом вітебським, мстиславським, оршанським і могилівським, хоч цю єпархію займав вже єпископ незєдинений.

3. Єпископ Володимирський і Берестейський, що звався прототронієм київського митрополита с. є. першим суфраганом-помічником митрополичого престолу.

4. Єпископ Луцький і Остріжський з титулом ексарха київського митрополита.

5. Єпископ Львівський, Галицький і Кам'янця на Поділлі.

6. Архієпископ Смоленський, хоч вже тоді архієпархія була занята незєдиненими, а її архивладика не міг вернути до свого смоленського престолу.

7. Єпископ Холмський і Белзький.

8. Єпископ Перемиський, Самбірський і Сяніцький.

9. Єпископ Пінський і Турівський.

Такий єрархічний порядок існував, аж до останнього розділу Польщі (1796), хоч зєдинені єпархії, що межували з Росією і вже заняті були її імператорами, з дня на день, через вплив незєдинених єпископів і владу, меншали що до числа

¹⁾ Baronii annales Ecclesiastici T. VII. Appendix, de Ruthenis a Sede Apostolica receptis, pag. 818, № XX.

²⁾ Vid. I. Kulczyński Specimen Ecclesiae Ruthenae Romae 1733 anno editae (zeimpressa Poczajoviae 1759, pag. 242).

вірних обр. гр. кат. Для зєдинених Русинів в окрузі Білостоку, що через поділ Польщі злучено їх з пруським королівством, утворено ще до якогось часу нову єпископську столицю в Супраслі (1798).

Останнім зєдиненим київським митрополитом цілої Руси був Теодосій Ростоцький, що кермував зєдиною руською Церквою, вже поділеною між владу російську, австрійську і пруську від р. 1788 до р. 1795. В тім році наділений пенсією самодержцем Росії помер в Петербурзі 1805 р. Гераклій Лісовський, архієпископ Полоцький, іменованний по уступленню митрополита Теодосія Ростоцького на митрополита імператором для зєдинених Русинів, що жили під його пануванням, не був більше правдивим митрополитом зєдиної Руси, бо як такий ані не просив римського престолу о своє потвердження, ані такого ніколи не одержав, ані не називав себе митрополитом київським і галицьким.

В тім часі цісар Австрії, Франц I. зволив на прохання зєдиногого клиру відновити давню галицьку митрополію, знесену під кінець XV. в. в висше згаданих державах, відділюючи її від київської митрополії, і декретом з дня 11. вересня 1807 зволив її на добро католицької релігії узнати і заосмотрити вивінуванням для зєдинених Русинів королівства Галичини і Володимирії, в якого границях находилися три зєдинені єпархії. Цю відновлену галицьку митрополію потвердив римський папа, Пій VII. буллею з дня 15. квітня 1807 р. і галицьким митрополитам признав повновласть, колись належну київським митрополита. На основі апостольського письма, що зачинається „Decet Romanum Pontificem“, висланого 1595 р., 7. дня календів марта за понтифікату Климентія VIII, мали митрополити право іменування на єпископські церкви, холмську і перемиську, (що нині як вікарна законно митрополитови підлягає) властю і іменем святішої Апостольської Столиці та потверджувати, вводити і наділювати їх властю свячення. Нинішній галицький митрополит має лиш одну вікарну церкву с. є перемиську, бо холмську церкву, що находиться під пануванням Росії, папа Пій VIII, своїм бреве з дня 3. лютою 1830 до тогож митрополита для добра католицької справи, вважав за відповідне оголосити, що віднімає її зпід власти митрополита, а підчиняє безпосередно своїй Апостольській опіці. Згаданий руський холмський єпископ одинокий, що досі триває в унії зі святішою Апостольською Столицею в російській державі, коли всі інші руські зєдинені єпископи, позбавлені свого правного митрополита і голови, під напором російської влади, в р. 1830 зі своїми вірними вернули до східної схизми¹⁾.

¹⁾ Тимчасом цілковите знесення єпископської Церкви греко-зєднаної холмської єпархії наступило в р. 1875. Увага з р. 1885.

Власть, права і привілеї митрополитів Русі, належні їм так на основі Канонів Східної Церкви як і набуті в різних часах звичаєм і ласкою князів і руських королів.

А. Вибір і свячення митрополитів

З початку київських митрополитів висилали на Русь царгородські патріархи і імператори вже висвячених. Прислані єпископи були звичайно по народности Греки або Болгари, що знали словянську мову і тим успішніше могли зайнятися богослуженням, церковною дисципліною, навчанням клиру і новонаверненого до християнської віри народу. Пізніше руські князі висилали до Царгороду вже руських священників, вибраних на це достоїнство, до патріарха, щоби сей їх потвердив і висвятив. Вразі відмови приказували князі своїм єпископам, зібраним синодально, висвятити заіменованого на чин митрополита, як се мало місце на Русі за великого князя Ярослава Володимировича 1051 р. при висвяченню митрополита Іларіона, а потім за великого князя литовського Витовда в р. 1415, при свяченню митрополита Григорія I. київського¹⁾. Руські князі дуже часто усували недостойних, або для себе неприхильних митрополитів з митрополичого престолу і приймали інших на їх місце²⁾. Коли полудневу Русь зайняли великі литовські польські князі під кінець XIV. в., то київського митрополита таки вибирали свобідно руські магнати і клир, а по королівській номінації святити їх патріархи.

По заведенню унії вибір і свячення митрополита, після того як він був затверджений Апостольським Престолом, перейшло на самих владик руської Церкви, а номінація його все належала пануючому князеві.

Б. Авторитет і юрисдикція митрополитів

а) За влади руських князів

Авторитет і юрисдикція митрополитів була означена грецьким номоканоном, введеним до руської Церкви і признаним руськими князями, що дуже ясно стверджують устави св. Володимира і його сина та наслідника на княжій престолі, Ярослава, видані на річ митрополитів. На основі тих уставів до суду митрополита належала велика часть справ, що їх нині полагоджує цивільний суд. Таким способом київські митрополити мали не лишень повну судовість

¹⁾ Історія Государ. Росс. Карамзина, издан. С. Петербургъ 1842 г. томъ II., стор. 21 і том V. стор. 133.

²⁾ Тамже. Том V. стор. 63, том VIII, стор. 46.

в судженню і каранню священників, монахів і інших осіб, що причислялись до церковних, але до їх церковного трибуналу належали: розводи, пірвання невісти, злочин вбивства між чоловіком і жінкою, недозволені і неважні подружжя, забобони, крадежі в церкві посвячених річей, тяжкі злочини проти обичайности, рівнож побиття батька або матері, всякі збещення божого дому або посвячених річей і т. п. „Ці всі і подібні справи (читаємо в уставах св. Володоміра) є признані церквам божим законом, уставами святих Отців і привілеями християнських королів і князів у всіх народів, що ісповідують християнську віру. Тому й ми приказуємо, щоби ані князі, ані бояри, ані судді не вмішувалися до тих судів, бо сей привілей надали ми згідно з рішенням давніх цісарів і постанов сімох вселенських соборів церквам божим. Поручаємо рівнож нашим суддям, щоби з судових доходів дев'ять частин до каси князя, а десятю часть церквам віддавали. Хочемо також, щоби митрополит пильно беріг закону, давно Богом даного, і границь, установлених святими Отцями, як той, що має колись здати рахунок на страшному суді за душі, повірені його опіці¹⁾).

Цю судову власть митрополитів руських, на основі канонів Східньої Церкви їм приналежну затверджує своїм уставом також син св. Володимира, великий князь Ярослав, коли говорить: „переписали ми грецький номоканон і згідно з приказом могого вітця, які справи неялося судити князеві і боярам, передали ми їх до суду митрополита і єпископів, згідно з приписами канонів і номоканона у всіх державах і у всіх наших краях“. При кінці уставу читаємо ці слова: „Злочини монахів і монахинь, священників і жінок священних тай цілого клиру, справи, сварні, і подібне належать до суду митрополита, що сам, або через своїх суддів буде судити усіх собі підчинених, а до тих суддів не сміють вмішуватися наші урядовці“. В ненарушеному посіданню цих прав були київські митрополити, як довго руські землі були під руськими князями і ще на прикінці XIV. в. великий князь північної Руси Василь Дмитрієвич своїм привілеєм, даним тодішньому київському митрополитови Кипріянови, потверджуючи старий номоканон про церковні суди, говорить: „Як це рішили мої попередники: святий князь Володимир і його син великий князь цілої Руси Ярослав, так хочемо і на все постановляємо, щоби всі права і привілеї митрополичої Церкви і інших, їй підчинених, були заховані, ненарушимо і згідно з давніми законами нехай остають сильні і ненарушимі, як їх передали і закріпили згадані святі великі князі²⁾).

¹⁾ Kulczyński Appendix ad Specimen Eccles. Ruth. pag. 45. A. 51.

Карамзинъ І. рад. 145. Nota 506.

²⁾ Kulczyński, Appendix ad Specimen Eccles. Ruth., pag. Карамзинъ, V. 56. pag. 13. Nota 233.

Та хоч наведені устави св. Володимира і Ярослава деякі руські писателі вважають за підроблені, то це нічого не шкодить їх значінню, бо устави ці читаємо наведені вже в давних руських номоканонах, списаних в XII. в., а звідки інде відомо, що грецький канон, на якому основуються згадувані устави, обов'язував на Русі що до церковних справ, ба що більше, самі руські князі користувалися ним в державному законодавстві¹⁾. Таким способом руські митрополити виконували свою судовість на основі канонів вселенського собору в Нікеї й Антіохії (Кан. 9.), які їм признавали найвисший нагляд над всіми помісними (суффраганними) церквами руської провінції так, що її єпископи не важилися нічого важнішого робити без їх дозволу. З цієї причини київський митрополит в означеній порі візитував всі єпархії, підчинені митрополитові праву; їх єпископів, що провинилися в чомусь проти канонів, або переносив на інше місце, або недостойних на скликаному синоді усував, а інших на їх місце затверджував і надавав їм власть священства. Самі патріярхи Царгороду боронили начальних прав руських митрополитів. Так царгородський патріярх 1270 р. великому князеві, Андрієві Боголюбському, що хотів оснувати іншу від київської митрополії в своїй городі Володимирі, відмовив потрібної на се своєї згоди, а се, як здається, на основі кан. 12 вселенського собору Халкедонського, що за казував: „одну провінцію ділити на дві, щоби з того було двох митрополитів“, бо хоч цілою руською землею управляло багато князів, то її мали патріярхи за одну митрополію провінцію. А наведений канон згадуваного собору дальше таке приказує: „ця країна, що одержала титул (митрополії) силою цісарського письма, має користуватися титулом з єпископом, а ця, що є дійсно митрополією, нехай заховає всеціло свої права“. Таким способом галицький митрополит, мешкаючи в княжій столиці, іменем Петро, титулувався Архієпископ Руси і висланий в цій характері як посол на Люгдунський собор (1145) галицьким князем, а відтак королем Данилом, і там по прийняттю Унії солітургував з римським папою в слов'янській мові²⁾. З тих причин також галицька митрополія на початку XVI в. користувалася лиш почетним достоїнством, введеним князями полудневої Руси: потім під пануванням Польщі за короля Казимира, наділено її дійсним достоїнством митрополії 1371 р., доки знов около кінця XV. в. не получила з ки-

¹⁾ Описаніє Кієвософійського Собора и Кієвской Ієрарх'и, Кієвъ 1825 — Розенкампа, Обозрѣніє Кормчой Книги. Москва 1829 г. ст. 101 и проч.

²⁾ Про це багато говорить в моїй книжці: Историческое извѣстіе о Церквѣ св. Пантелеймона близь города Галича. Львовъ 1881. ст. 53. Нотка з р. 1885.

ївською митрополією і від того часу стали уживати київські митрополити також титулу галицькі¹⁾.

Руські митрополити знов все радилися царгородського патріарха як найвисшого голови східної Церкви в річах, що відносилися до віри. Візвані ним на синод, являлися в Царгороді і підписували враз з другими митрополитами синодалні акти. В своїй митрополічій руській провінції силою свого судовластя дуже часто скликували провінційнальні синоди на яких видавали різні рішення і устави в річах дисциплінарних і обрядових, що обов'язували всі його помічники Церкви²⁾.

Зрештою як довірені дорадники руських князів мали великий вплив на публичні і політичні справи, а особливо своїм авторитетом, яким тішилися на цілій Русі, багато причинялися до лагодження спорів, що повставали між руськими князями. Під їх покровом зростала культура руського народу, так моральна як й інтелектуальна, бо крім богословських наук цвили і попирали ще історичні студії так самі владики руської Церкви, як і її клир³⁾. Навіть в страшнім часі, коли ціла Русь була знищена і підбита монгольським варварством, київські митрополити особисто їздили до великих татарських ханів і вміли виєднати своїм авторитетом і просьбами від них для божих церков, їх дібр і цілого руського клиру, опікунчі письма, проти гарачів і монгольських наїздів. Тим способом старалися тою одною потіхою, яку в нещастю дає лиш релігія, злагіднити своїм вірним тяжке татарське ярмо.

Таким великим авторитетом і судовластю тішилися київські митрополити за весь час політичного існування полудневої Русі і доки панували в ній руські князі, що визнавали християнську віру в грецькому обряді.

(Продовження буде).

Що це таке Видавництво „Самоосвіта“.

Від року 1930 виходять у нас книжечки видавництва „Самоосвіта“ — Малі це, гарні і чепурні зшитки під кличем „життя і знання“, — мала енциклопедія, призначена головню для селян і робітників. Належало б щиро приви-

¹⁾ Georgii Codini Cuiropolatae de off. Mag. Ecclesiae et aulae Constantinop. Venet. 1729, pag. 343, 346, 351. — Журнал Министер. народного просвѣщенія, С. Петербургъ 1847, кн. 6. В той час до галицької митрополії належали єпископати: перемиський, холмський, володимирський, луцький і турівський. — Троицка Лѣтопись С. Петербургъ 1846, стор. 233.

²⁾ Розенкампфъ. Обозрѣн. Корм. книг., стор. 125. Изъчисленіе Соброровъ на руской земли собиравшихся.

³⁾ Карамзинъ III. стор. 130. V. 234.

тати таке видавництво для нашого народу, тимбільше, що подібні видання народного університету майже всі культурні народи світа давно вже мають. Видання такі мають свою ціль — систематично і приступно викладати всяку науку для простолюдина, даючи йому змогу через свої видання стати вповні освіченою людиною. В році 1931 я заперенумерував ці книжечки для своєї кооперативи в селі. Та якже я завівся, як цього року таки з весною прибув до мене в гості бувший наш єпарх. візитатор, Впр. О. В. В. з Самбірщини і звернув мені увагу на те, що це таке видавництво „Самоосвіта“; хто його видає і які люди пишуть у тих книжечках свої науки. Я, на щастя, ще не передав ні одного числа в село і сам добре не перечитав цих кількох книжечок. Від тоді почав я добре читати „Самоосвіту“ і її студіювати. І після того переконався я, що це видавництво скрайно радикальне, звернене вістрям проти релігії, проти Бога, духовенства чи пак „попів“, підкопує в народі авторитет Церкви і її проводу. Дивує мене, що наші богослови ще не звернули уваги на це, а наші Преосв. Ординарії не закартали їх поширювати і читати. Це не самоосвіта.

Пишучи ці слова, не думая критикувати ані полемізувати з виданням „Самоосвіти“, а зазнайомити Шан. Читачів „Ниви“, щоби вони звернули більше уваги на те, що за зловна наука криється у її малих книжечках. Ось читайте про те, хто такий був Христос після їхнього видання (Самоосвіта ч. 26 „між двома морями“, рік 1932 сторона 31 з долини): „Як знаємо з життя Христа, він заходив часто до синагоги і хоч був звичайним теслею з фаху, а не священиком, то брав нероз слово і спорив з ученими в книгах людьми, яких звали фарисеями. Ця демократичність у церковно-релігійних справах надавала живучости також релігійній думці і гнала до щораз дальшого *поступу*, аж довела до повного релігійного однобожия. На вершку жидівської релігійної думки повстає нова релігія — християнство“.

Ісус Христос це звичайний чоловік, тесля-робітник, а не Син Божий ані священик. Цікаво, що аж такі „догми“ голосять в XX віці богослови-радикали у своїм органі „Самоосвіта“. Підриваючи авторитет Церкви і духовенства, пише „Самоосвіта“ таке:

„Зовсім чого іншого хотів народ у своїх домаганнях реформації. Народ бунтувався проти церковної влади не тому, що вона мала силу, але якраз навпаки, тому, що церква не хотіла ужити своєї сили на оборону проти безправств і насильств „сильних світу цього“. Народ виступав проти церкви не тому, що був безбожний і нерелігійний, а навпаки, тому, що був релігійний і хотів дійсно релігій-

ної церкви. Він обурювався проти розкошей і зіпсуття духовенства. Люди виступали проти папи не тому, що він був релігійним головою Європи, але тому, що він ним не був, а був вельможний світський князь, замість бути духовим провідником народів. Зіпсуття і розпуста на дворі деяких римських пап були великі, так, що Рим називали другим Вавилоном, а папу відважніші люди називали антихристом“.

(Самоосвіта ч. 41 „На переломі середніх і нових віків“ рік 1933 сторона 31 з долини).

Дуже дивує мене, як такі високопарні небилиці можуть писати люди вчені, з дипломами філософії? Пишучи історію народів — Єгиптян, Римлян, Греків, тенденційно і пляново представляється духовенство як галапасів, дерунів, тощо, ідентифікуючи їх з духовенством католиків. Церква. Знаменне, що первосвященника поганського єгипетського міста Теби називає „Самоосвіта“ парохом того ж міста! („Самоосв.“ ч. 25 „Історія старинного сходу“ 1931 стор. 20 з гори). „Старинний Єгипет по думці „Самоосвіти“ завалився ізза „недостачі суспільного (соціального) устрою“. Айдіть, добродію, зі „Самоосвіти“ до большевії, там ідеальний устрій, як слід соціальний порядок там добро-гаразд, там рай, всі вже про те переконалися і певно большевія зі своїм соціальним ладом буде тревати тільки, як давний Єгипет (що існував кругло 4 тисячі літ без ладу соціального). Соціально-не-радикальне видавництво „Самоосвіта“ нічого доброго не принесе для нашого поневоленого народу. Недовірки з „Самоосвіти“ самі себе осмішують, коли пишуть таке: (Самоосвіта, ч. 35 р. 1932, стр. 3, в середині).

„Коли людина захоріє, то завжди мусить бути тому причина, яку добрий лікар старається розпізнати і перебороти. Тільки дуже темні люди ще нині думають, що хворобу можна зашептати або прогнати підкажуванням. Вже давно минули ті часи, як люди вірили в духів і чари, що ніби несуть людям лихо. Так само ніхто вже нині не вірить, що грім є від того, що святі в небі в круглі грають, або св. Михайло чорта періщить. Нині дитину в школах вчать, що грім це є велика електрична іскра, що летить від одної хмари до другої, або з хмари на землю, дощ — це є та сама вода, що піднялася парою з луків і ставів під небеса, там висіла хмарою, аж поки не подув холодний вітер та не змінив її назад в краплини води (дощу)“.

Цікаво є, хто таку науку-віру голосив; хіба редактори зі „Самоосвіти“ таке видумали. Богато таких і тим подібних місць можна знайти в книжках „Самоосвіти“. Вони самі за себе говорять. Видавництво „Самоосвіта“ це дуже вороже нам і народови. Його належить поборювати і осуджувати. Такі

книжки можуть читати соціалісти-радикали і комуністи, але не наші селяни і міщани. А шкода, бо така самоосвіта моглаби вести велику просвітну місію в нашій народі, а вона опинилася в руках лівих партійних ворогів нашого народу.

о. В. Р. Рабій

Де що зі священичої традиції

(Докінчення)

Ілавче: 1) Парох Петро Протасевич 1731—1785, (54 літ), 2) парох Николай Квасницький 1785—1799, 3) парох Василь Лелявський 1800—1813, 4) зав. Ілія Білінський 1815—1816, 5) завід. Теодор Ловчинський 1816—1817, 6) парох Іван Хомицький 1817—1844, 7) парох Іван Білінський 1844—1905 (61 літ). Побудував 1873 р. нову, велику, муровану церкву з двома вежами з переду. 8) Зав. Роман Добровольський 1905—1906, 9) парох Юліян Борачок 1906—1917, 10) парох Василь Стадник 1917—1925, 11) парох Йосиф Райх від р. 1925 дотепер. Сотрудники були тільки за пароха Івана Білінського, а саме 1) Олекса Яворський 1894—1900, 2) Іван Кнш 1900, 3) Володислав Коломиєць 1903—1904, 4) Йосиф Макаревич 1904—1905.

Гумніська. 1) парох Василь Кучирка 1785—1795, 2) зав. Григорій Кисілевський 1796, 3) парох Іван Кучирка **1796—1847** (51 літ), 4) зав. Іван Филиповський 1847—1850, 5) пар. Йосиф Федорович 1851—1883, 6) зав. Антін Онуферко (sen.), 7) парох Андрій Тимус 1884—1927, 8) зав. Василь Грицай 1928—1929 і 9) парох Семен Гаврилук від р. 1929 дотепер.

Теодор Цегельський
парох Струсова

Як закладати сади та як господарити в них?

Цього року появилась в „Ниві“, ч. 2., знаменита садівнича стаття під заголовком „Про парохіяльні сади“. В ній автор, о. В. К. знаменито схаактеризував садівництво з загального погляду, фахового і теоретичного. Однак і не менше інтересна і цікава змістом була й друга стаття на теми садівництва в числі 4 „Ниви“ ц. р. під заголовком „Ще в справі парохіяльних садів“. Автор статті, о. Й. Раковський, як наш учений агроном, дещо більше освітлив садівництво з організаційної точки.

Дальше при другій частині статті „Про парохіяльні сади“ заподає о. Йосиф Іванець з Миклашева докладнішу са-

дівничу статистику і наче звіт з діяльності фахового садівництва львівського і городецького повіту.

Як фахівець думаю доповнити у висше згаданих статтях частину чисто технічно-фахову і практичну.

Сад найкрасше закладати близько хати. Тут його лекше доглянути і перед шкодою устерегти. Тут земля звичайно більше родюча, як десь дальше від хати. Хочби навіть земля була і не конче добра, то варта її так поправити, щоби можна було на ній засадити овочеві дерева. На злім або яловім ґрунті шкода садити овочеві дерева, бо з них хісна не буде. Найкрасше удаються овочеві дерева на глибокім, не сухім, пропускатільнім ґрунті. Добра під сад земля є тоді, коли вона принайменше на метр є чорно-глиняста і пропускатільна. Глинковаті, пісковаті і незатяжкі глинясті землі будуть також добрі, коби тільки спідні верстви т. є підпочва, як і саме підложе не були або з каменя, опоки, або з мокрої непротискувальної глини, крейди чи марґлю. Близькість зашкірної води дуже шкодить овочевим деревам. На такім ґрунті можуть рости тільки вишні і сливки.

Длятого перед заложенням саду треба добре розслідити, який є ґрунт, на котрім хочемо засаджувати овочеві дерева. Не йде так дуже про пізнання верстви верхньої, а радше про підпочву, котра мусить бути для овочевих дерев відповідна. Бо інакше доброго результату з дерев не буде. Не раз буває так, що на землі, де родиться добре збіже овочеві дерева не будуть рости, бо підпочва є зла, за мокра, тяжка, іловата, з опоки, або твердого каміння, торфу і т. д.

Щоби довідатися, який є ґрунт у споді, треба викопати на пробу в кількох місцях ями, на один і лів метра глибокі. По якості землі в споді можна осудити, чи і які роди овочевих дерев будуть на даній землі рости. На глинковатих і глинястих ґрунтах взагалі удадуться грушки, черешні і яблінки. Черешні удадуться також на глинясто-марґлистих ґрунтах. Яблінки ростуть ще й на вогких, але не занадто мокрих глинах. На вогких ґрунтах можуть рости тільки вишні і сливки. Однак сливки ростуть найкрасше на землях порохнястих і на засібних порічинах, над берегами рік і стависках. Також там, де удадуться добре сливки і яблуні, будуть рости порічки і малини. На цілком мокрих землях не буде рости жадна деревина. На сухих, пісковатих землях росте також добре вишня. Черешня і грушка буде вправді також рости, але дасть дрібні овочі.

Доброту ґрунту можна також оцінити після овочевих або диких дерев, котрі ростуть дeneбудь в сусідстві в такім самім положенню. Н. пр. де ростуть добре дуби, липи і клени, удадуться також яблінки, груші і черешні, де ростуть ясені, вільхи і верби, там удадуться тільки сливки і вишні. Тому належить добирати під сад землю як найкрасшу і садити

овочеві дерева відповідно до якості ґрунту, а також і до підсоння. А тоді можна мати здоровий сад і багато гарних овочів.

Як всюди, так і в садку, мусить бути лад і порядок. Дерева треба садити під шнур, правильними рядами. Ями треба копати на пів метра глибокі, а на один широкі (в промірі). Землю розділити на дві частини, верхню на один, а спідню на другий бік. На середину ями висипати копчик з верхньої землі. Гною на спід ями не давати жадного, хіба доброго компосту. Перед садженням деревця вбиваємо до ями кіл без кори, біля двох метрів довгий, грубий як рука у дорослого чоловіка. При самім садженню треба конче потрясати деревцем так, щоб добре всякала земля між коріння. Садити деревця мусить двох людей. Два тижні по засадженню деревця треба попривязувати до колів, привязувати треба в вісімку (8) так, щоб паль не терся об деревце і на оборот.

Кожде деревце мусить мати досить місця для доступу воздуха й світла. Яблунь, грушок і черешень не можна садити густіше, як на десять метрів одно від одного.

Сливи, вишні, морелі і бросквині садяться що 6 метрів, агрест, порічки і малини що два метри. Оріхи що 12 метрів.

Найкраще садити всі овочеві деревця в квадрати т. є. так, щоб поперек, на вскісь і поздовж, було можна орати в загони, а також робити грядки і плекати городину. В більших промислових садах в такий спосіб використовується між деревцями землю. Треба вважати, щоб близько під дерева не ворюватися, щоб часами не покалічити коріння орчиками. Незорані місця все ліпше є перекопати рикалем.

Добрий любитель-садівник повинен до саду часто заглядати і звертати на нього пильну увагу. Тут треба поправити корону деревини або витяти галузки, бо одна другій заважає, там належить усунути всі перехресні галузки, котрі взаємно труться і перешкаджають собі. Треба також витинати вовків, що ростуть на галузях деревини, а також всілякі відрости, що ростуть на пні або при корінню. Сухі галузки треба також вирізувати. Землю в саді треба перекопувати, держати все чорний пар і взагалі зрушувати її часто під деревами. Виполювати землю з хопти і бурянів. Очищувати також пні дерев і корону з моху, грибків і старої ріпатої кори. В осені і на весні обчистити дерева з гнізд і опрядів гусіниць та взагалі нищити на овочевих деревах всілякі мшиці і хробацтво та часто білити деревця густим вапном з глиною, бо це знаменита десінфекція для овочевих дерев.

Та найважливішою роботою в саді є гноєння старших овочевих дерев. Молодих деревець не треба гноїти, коли засаджені в добре справленій землі, там знайдуть замолоду

ще досить поживи. Найкрасше гноїти дерева гноївкою. Гноївка мусить кілька тижнів вистоятися в бочці, а відтак до підливання розпускається її двома частинами води, очевидно й тоді, коли не тримаємо гноївки у спеціальних збірниках — гноївнях то-що.

Точніше про гноїння овочевих деревець глядіть часопис „Сільський Господар“ число 16, сторона 249, з цього року. — Про дальші відомости із садівництва будемо писати в слідуючих числах „Ниви“.

Мих. Бардежа

Освітня праця студентів богословів

Цього року українські львівські богослови виступили більш організовано, як досі, до праці на освітньому полі. Зазначуємо — організовано, бо одинцем кожен у своїй місцевості по своїм силам працює.

І так утворився ще перед фєріям ц. р. комітет, який уплянував урядження Шашкевичівських концертів по львівському (покищо) повіті — шіснайцяркою співаків. Концерти ті мали ширити культ на любов до української пісні, піддержати традицію співучих колишніх наших попередників та вшанувати пам'ять о. Маркіяна Шашкевича, Пробудителя Галицької України. Цього року для таких концертів якраз найкрасша нагода; бо випадає саме 40-ліття перенесення тілних останків Маркіяна з Новосілок до Львова і 100-ліття появи „Сина Руси“, збірника творів Шашкевича.

В означений день, 7-мого серпня ц. р. зіхалися до Львова „шіснайцярка“ зі своїм диригентом, Володимиром Жолкевичем та з кількома товаришами — в ролі адміністраторів. Ще в липні постарався комітет о позволення на концерти, означено дати й місцевості, де їх даватиметься.

І так, по вступних пробах в Духовній Семинарії відбувся перший Шашкевичівський концерт богословів на Левандівці біля Львова 11. серпня. Опісля слідували виступи 13. серпня — в Гряді (після посвячення місцевої читальні „Просвіта“), 15. VIII — в Замарстинові, 17. VIII — на Знесінню, 19. VIII в Підбірцях, 20. VIII — у Винниках (де — слід згадати — було багато учасників на концерті), 22. VIII — на Личакові, 24. VIII — на Клепарові. Дальше відбулися ще концерти — 27. VIII. в Підберізцях, 18. VIII. в Миклашеві, 30. VIII у Т-ві „Зоря“ у Львові, а намічується ще виступи (залежно від обставин) в Стрию, Яворові й також по львівських середніх школах, щоби відживити в молодих серцях культ о. Маркіяна, який так мало поширений між молоддю, або й цілком забутий.

Провідною ідеєю концерту — це ширення і плекання дорогого нам пісні української й її збереження та любов рідного слова, за яке боровся ціле своє недовге життя Шашкевич. Дохід із виступів призначений на викупно Білої Гори в Підлиссю. В програму Шашкевичівських концертів входять:

1) вступне слово, в якому змальовується життя о. Маркіяна Шашкевича та його боротьбу за права українського слова.

2) хорові пісні, як пр.: „Не згасайте ясні зорі — Матюка, Стеценка: „Прометей“, Ніжвнковського „Гуляли“, Людкевича „Пою коні“, Ф. Колесси: „Низка лемківських пісень“, Лірина: „Хваліте Бога“ (псалом) й багато інших;

3) скрипкове сольо в супроводі фортепяну.

4) Дальше слідує деклямації („Побратимови“ — М. Шашкевича, „До народньої пісні“ — Б. Лепкого, „Слово рідне“ — Олеса, „Пробудителеви Галицької Землі“ — Р. Дурбака), так підібрані, що в кожній з них славословиться й підноситься красу своєї пісні й рідного слова.

Подрібні описи концертів нотують стало часописи, як: „Діло“, „Новий Час“, „Неділя“ й „Мета“. Треба зазначити, що на провінції, коли випадає концерт у неділю, або свято, хор богословів співає Службу Божу, а вечером концерт.

Нарід — вдячний, бо чує, як має виглядати зразково відспівана Служба Божа. По Службі Божій — „Боже великий єдиний“, а по концерті, як звичайно, національний гімн „Ще не вмерла“.

І так непомітно росте й поширяється культ Маркіяна, росте свідомість у народі, хто то був Шашкевич, чим він для нас великий, що доброго зробив для Рідного Краю.

А ми, молоді студенти Богословської Академії у Львові — не за славою, не за пригодами виїжджаємо із концертами.

Ми тільки хочемо сплатити довг вдячності безсмертному духови першого Пробудителя Галицької України, що теж був колись богословом і священиком, що цілим серцем любив свій Рідний Край.

О, щоб ми вже раз сповнили заповіт о. Маркіяна, щоб ми вже раз прогнали з нашої землиці „мраки тьмаві“.

А коли так станеться, то сплатимо до решти довг М. Шашкевичови.

Р. Д.

Чи можуть душі в чистилищі, так як Святі в небі, молитися за нас успішно до Бога?

Нераз можна почути від деяких наших побожних людей, що вони у важних потребах моляться за душі в чистилищі з тим бажанням і в тій цілі, щоби ті душі молилися за них до Бога і виєднали їм потрібні ласки. Після запевнювань тих людей, молитва їх, за сього роду посередництвом, все має добрі успіхи.

Перед світовою війною був я довший час душпастирем на Буковині і там переконався, що культ душ в чистилищі є між Німцями-католиками глибоко вкорінений.

В 1931 році, 4. XI, мав для священників відчит о. Michael Bäuerle O. M. Cap. „über die Anrufung der armen Seelen“ і нам треба-би познайомитися зі змістом того відчиту, бодай в головніших точках.

Квестія культу душ у чистилищі була нераз предметом спору німецьких теологів та нарешті після науки св. Томи, порішено, що Господь Бог вислухує молитов душ у чистилищі в справах тих, що звертаються до них о поміч, так само, як і Святих в небі. Св. Тома каже, що задля таких самих спонук (заслуга добрих діл і чеснота любови Божої), задля яких вислухує Бог просьб Святих, вислухує також молитов душ в чистилищі. Ті душі мають більші, або менші заслуги і ті їх заслуги не лише дальше требають, але розтягаються також на успішність їх молитви; а їх любов Бога і ближніх, яка вже є вільна від людських недомагань, також требає. Якщо ми, грішні, можемо молитися за душі в чистилищі, то тим більше можуть вони за нас молитися, бо вони не маючи вже спромоги грішити, стоять висше від нас. В лат. літанії „до всіх Святих“ призивається також на поміч душі невинних дітей, які не мають особистих жадних заслуг. Сей Святий каже, що не треба брати під згляд більших заслуг Святих, бо при таким міркуванню мусілиб ми цілком полишити Святих з меншими заслугами; а се не є в практиці нашої Церкви. Ангельський Учитель доказує, що часом успішніше є призивання на поміч низше, ніж висше стоячих Святих. Сей свій доказ вияснює він або більшим нашим довірям до низше поставлених Святих, або що любов Божя хоче звернути нашу увагу на тих Святих і той свій доказ обосновує пяти причинами: 1) Буває, що хтось звертається з більшою побожністю і більшим довірям до нижшого Святого, а успішність молитви якраз залежить від довіря, яке підчас молитви маємо. 2) Щоби через почитання лише одного Святого, не остигла ревність до всіх Святих. 3) Що Бог дав ласку деяким Святим помагати спеціально в деяких потребах (як пр. Св. Антонієви). 4) Що від нас лю-

дей належить почесьт всім Святим без ріжницї. 5) Що не-раз через призивання помочі всіх Святих одержується від Бога прошену ласку, якої ми не одержалиб через посеред-ництво одного Святого. Якщо ми висше наведені причини візьмемо під розвагу, то побачимо, що вони відносяться рівнож і до душ в чистилищи. 1) Богато мірян, ба навіть священиків ! монахів мають більше довіря до душ в чисти-лищи, ніж до Святих в небі, а то тому, що вони чуються ближшими до тих душ, як до Святих, бо душі в чистилищи має кожда громада, кожда родина, а Святих в небі ні. 2) Через призивання душ в чистилищи вдержується лучність. 3) Може бути також, що Бог хоче нам в деяких потребах душі або тіла лише тоді допомогти, якщо ми прийдемо в поміч душам в чистилищи. „Блаженні милосерні, бо вони мило-сердя доступлять“. Св. Альфонс Liguori, Учитель Церкви горячо поручає культ душ в чистилищи. 4) Дуже можливо, що в деяких випадках наші просьби, лише тоді успішні, як звертаємося за посередництвом терплячих душ. 5) Коли звертаємося до більше душ в чистилищи, то помагаємо не одній, але їм всім. Св. Тома каже, що в деяких випадках через призивання помочі більше душ, осягаємо ласку, якої не одержалиб через одного Святого. У св. Письмі, в другій книзі Макавеїв, сказано, що душі побожних предків в пере-дачі молилися за тяжко гноблений жидівський нарід і Бог вислухав їх молитву. Якщо ті душі могли молитися успішно, чомуж тим більше не моглиб молитися душі в чистилищи? Між відповідями, поданими св. Августином в творі „De cura pro mortuis gerenda“ на питання, в якии спосіб довідуються душі в чистилищи про наші молитви і жертви за них і про наші бажання, злучені з тими молитвами, св. Тома признає посередництво Ангелів-хоронителів і обявлення Боже, а ви-ключає, як нестійні, посередництво душ умираючих, що від-ходять з сего світа (бо звідкиж можемо знати, де вони опи-няться) і посередництво злого духа (який ділає тільки на нашу шкоду, а не на користь). Посередництво Ангелів-хо-ронителів признає з Suarez-ом богато теологів. В книзі То-вія сказано, що Ангели-хоронителі товаришать душам до чистилища. Ангели занесли душу бідного Лазаря на лоно Авраама. Ангели заносять наші молитви перед престол Бога. Бог радо слухає молитов за душі в чистилищи, бо бажає їм спасення, отже радо сповнить теж наші бажання в їх молитвах.

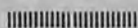
Св. Альфонс заявляє також, що Бог обявляє душам в чистилищи про наші молитви і жертви за них, щоби вони також про нас молилися та щоби через се була вдержана між нами, а ними спільнота любови і взаїмної помочі. По-кликується сей Святий на поняття спільноти між людьми на землі. Святими в небі і душами в чистилищи. Та спільнота

полягає на взаємнім даванню і одержуванню. Заперечуваннями успішності молитви душ в чистилищі за нас розривається ту спільноту і збивається догму науки кат. Церкви про сю спільноту.

Треба однак взяти під увагу, що призивання на поміч душ в чистилищі є проти науки і практики св. Церкви. Церква призиває в своїх літургичних молитвах лише Ангелів і Святих в небі, а ніколи душі в чистилищі. Тому священик не може виступати проти Церкви і вщиплювати культ душ в чистилищі, але противно має його нищити. Такий погляд є лише позірний, хиткий і нестійкий. Св. Альфонс Liguori сам вправляв той культ, боронив його і поручав вправляти другим. Не був-би він признаний Святим і Учителем Церкви, якщо бракувало б йому прикмети „sentire cum Ecclesia“ Св. Катарина з Bologn-і написала в своїй книжці: „Якщо я хочу коли дістати ласку від свого Отця небесного, то звертаюся до душ в чистилищі. Я прошу їх в моїм імені занести мої просьби перед маєстат Божий і чую, що за їх помічю я буду вислухана“. Та Свята запевняє нас, що вона за помічю душ в чистилищі одержала стільки ласк і дарів від Бога, що за помічю Святих в небі не могла б їх тільки дістати. Причина певно в тім, що молитвами за душі в чистилищі робиться Богови більшу прислугу, ніж почитанням Святих у небі. Святі не потребують наших похвал, а терплячі душі наших молитов потребують дуже. Так каже св. Катерина і св. Бернард. Тут треба розрізнити публічний культ Церкви (літургичний) і приватний культ вірних. Взивати на поміч душі в чистилищі є приватним культом вірних. Тому священик не повинен виступати проти того культу вірних, а противно поручати його і сам виконувати.

Провінціональний собор у Відні в 1858 р. рішив виразно своїм декретом, що призивання душ в чистилищі на поміч є для нас успішне і корисне, і в Римі той декрет одобрено. В Римі знаходиться церква, під титулом „Душ в чистилищі“, в якій в особливий спосіб призивають вірні на поміч душі в чистилищі.

о. Григор Гнатів

о. Др. Іван Фіголь

(* 4.V. 1881 — † 3.VIII. 1933)

„Видиш, брате мій, товаришу мій,
Відлітають сірим шнурком
Журавлі в вирій...“

Такі слова, повні тихого трагізму, що колись шарпав геройську стрілецьку душу, тиснулися на ум кождому, коли рознеслася вістка, що о. Іван Фіголь помер. І хоч смерть

Покійника, після тих жахливих мук, які з волі Провидіння прийшлося Йому (з правдиво християнським героїзмом) перенести, не прийшла зовсім несподівано, то все таки вістка про неї прибила кожного, хто знав ближше Покійного, глибоким смутком і жалем.

Бо й справді „відлітають сірим шнурком журавлі у вирій“, покидають нас і наш слабо справлений церковно-національний переліг найкрасші священники і то не тільки ті, що в праці і трудах дожили глибокої старости, але й ті, що молоді і в розцвіті сил могли ще довго працювати для Христа і народу. До цих останніх належить і бл. п. о. др. Іван Фіголь. Покинув нас в силі віку, в самому розгарі творчої праці, духовної, наукової й суспільно-педагогічної, не докінчивши позачинаних наукових праць, та не здійснивши своїх корисних плянів та задумів глибоких. Перед чотирма роками прийшов до нас із Станиславівської єпархії, як один з найкрасших представників та юшнього духовенства, щоби обняти тут важне і почесне місце професора на Богословській Академії і по таких короткім побуті на новім становищі невблагана смерть вирвала Його зпосеред нас.

Покійний походив із Книгинина під Станиславом (уродився 4.V. 1881). Покінчив із знаменитим успіхом станиславську гімназію, а відтак студював богословію у Львові, звідки, по сецесії, перейшов на університет у Відні, де в році 1905 покінчив свої богословські студії, завершивши їх опісля, в 1908 році докторатом.

Душпастирську працю розпочав Покійник в 1905 році як сотрудник в Ляцькім шляхотськім у Товмаччині, а потім у Коломиї. Тут і став вперше катихитом. В 1912 році перейшов до Станиславова на становище катихита при українській державній гімназії, де працював над вихованням повіреної собі молоді 17 літ.

На становищі катихита показався Покійний правдивим батьком, приятелем, опікуном і провідником молоді. І не дивота: хто мав таке добре, шляхотне серце, як Покійний, той не міг бути інакшим. Крім цієї виховно-душпастирської праці, звязаної тісно з гімназією, Покійний пірнув увесь у громадянській праці. Не згадуючи про те, що він, як прекрасний промовець і проповідник, звеличував майже кождо тамошню релігійну чи національну маніфестацію своїми проповідями і промовами, Покійний брав визначну участь у праці майже всіх станиславівських українських товариств. Був довший час головою Вдовичо сирітського фонду вдів і сиріт по священниках. За його головства основано при фондї кооперативу „Основа“, що займається шиттям білля та жіночих робіт. В часі української влади вів там з великою посвятою самаританську акцію, а після уступлення наших цивільних

і військових властей працював далше в Укр. Горожанськiм Комiтетi i як голова Укр. Червоного Хреста. Проявляв незвичайно видатну дiяльнiсть на полi органiзацiйним. Оснував „Марiйське Тов-о Пань в Станиславовi“, „Лiгу укр. студентiв при держ. муж. укр. гiмназiї з Станиславовi“, яку опiсля сам переорганiзував по новим статутам „Марiйських Дружин“, „Марiйську Дружину при жiн. гiмн. „Рiдної Школи“ в Станиславовi“ i проводив ними.

В 1929 році прийшов до Львова, покликаний Богословською Академією на катедру гомілетики, та обняв одночасно катихитурі при укр. держ. (головній) гімназії. І тут не замкнувся в крузі своїх чисто фахових занять, але з питомою собі обовязковістю взявся за громадянську працю. Працював щиро в допомогівiм гiмназ. товариствi „Руслан“, виробляючи допомоги для бiдних ученикiв, яких також примiщував в бурсi кард. Сембратовича, де був мiстоголовою. В році 1932 був головою Товариства укр. Катихитiв, що об'єднує катихитiв усiх трьох наших епархiй. Спiшив радо з душпастирською працею до всiх львiвських церков, де його просили, а його знаменитих, гарно виголошуваних великопiсних „реколекцiй“ слухали тисячi львiвських вiрних з великою духовною користю.

Як професор гомілетики на Богосл. Академії, iдучи за вимогами її статутiв, написав велику наукову працю, що мала започаткувати його габiлітацiйний процес на звичайного професора. Невблагана смерть не дала йому бачити своєї працi, виданої друком.

Серед важкої, невсипучої працi, що заповняла вщерть кожду днину його життя, Покійний i не замiтив, як страшна недуга наче той червак точила його здоровий i сильний органiзм. Замiтив її аж тоді, коли всяка боротьба з нею була вже безвиглядна.

Похорони Покійного вiдбулися в суботу 5. серпня при численній участi духовенства й вiрних. Похоронний похiд вiв Преосв. Кир Иван, що вiдспiвав теж i архiєрейську св. Лiтургiю. Над могилою перший попрощав Покійника о. ректор др. Й. Слiпий вiд Богословської Академії у Львовi, вказуючи на його заслуги для Академії та на ту втрату, яку ця молода установа через смерть Покійника понесла. О. др. Застирець прощав його як його останній душпастир у львiв. шпиталi. Вiд iмени учителiв i молодi гiмназiї прощав його директор гiмназiї др. Денис Лукіянович, о. кан. др. Лаба попрощав його як товариш учительської i професорської працi, а вкiнцi вiд бувших його учнiв гiмн. учитель, mgr. Редько.

Управи обох львiвських українських бурс рiшили для закрiплення пам'ятi на заслуги Покійника утворити двi стипендiї для бiдних ученикiв.

Покійник, що стільки праці вкладав у різні ділянки громадського життя, не забув поділитися із товаришами звання, оо. катихитами, здобутками своєї довголітньої катихитичної праці та секретом її успіхів і помістив в проповідничім додатку „Ниви“ в рр. 1927—1929 свої знамениті „Ексорти на неділі і свята шк. року“ в двох томах, що є загалом першою спробою в нас у цьому напрямі.

Прощає Покійника, того зразкового священика та щирого робітника у винограді Христовім і редакція „Ниви“ та шле Йому останній поздоров — В. Й. П.!

X.

Всячина

Велика акція для рятунку України. Відозва нашого Впреосв. Єпископату з дня 24. липня ц. р., про яку ми згадуємо на іншому місці, в справі допомоги, покищо лиш моральної, голодуючим і конаючим братам на Великій Україні, відбилася сильним відгомном не тільки в нас у Галицькій Волости, але також всюди, де живе український нарід, розуміється поза межами большевицького „раю“, ба навіть серед чужих народів Європи. І не дивота. В такому жахливому положенню український нарід впродовж своєї довговікової історії ще не находився, хоч приходилось йому переживати не одню горе, не один ворожий наїзд, не одну „руїну“. Українське громадянство, на спину якого паде стільки всіляких ударів, до того ще розсварене та поділене на різні групи і партії, якое за слабо або й зовсім не реагувало на той танець смерті, який лютує на родючих просторах України. Щойно наші Князі Церкви, перші ударили в могучий дзвін тривоги: Нарід загибає, ставаймо всі на рятунок! І так як голос дзвонів серед темної ночі звіщає про загрозу небезпеки та будить всіх і взиває рятувати себе, так і голос Владик відразу збудив увесь нарід по сей бік Збруча та поставив йому перед очі його найважлиший під сю пору обов'язок: рятувати конаючих братів.

Зараз після появи відозви Владик оснувався у Львові „Український громадський комітет рятунку України“, до якого увійшли представники всіх українських центральних установ, видано відозву основувати такі комітети по повітах і всіх місцевостях, випрацьовується плян дальшої рятукової акції, уладжуються віча і маніфестації з протестами проти большевицького режиму на Україні і т. п.

Відозва нашого Єпископату відбилася голосним відгомном і за границею, головнож у католицьких кругах Європи. Віденський кард. архієп. Інніцер видав відозву, в котрій кличе

цілий світ на поміч голодуючому населенню України та північного Кавказу. Відозва звертається в першу чергу до міжнароднього Червоного Хреста, щоби негайно повів зорганізовану допомогую акцію та заповідає скликання у себе конференції представників різних віроісповідань для створення комітету допомоги.

Пятий конгрес словянських академічних організацій та сеніоратів відбувся в днях 23—26. липня ц. р. сим разом у Польщі, в осередку організованого польського католицького життя, в Познані. В конгресі взяли теж участь українська делегація, в склад якої увійшли: професор Богосл. Академії у Львові, др. К. Чехович як провідник, та мгр. Богдан Ластовецький і студ. техн. Галя Захаріясеви-чівна як члени. До тієї делегації прилучився в Познані голова українських Марійських Дружин, о. І. Назарко ЧСВВ, який і відправив в одному із зїздових днів для учасників Службу Божу в нашій обряді.

1100 ліття християнства на Словаччині. В днях 12—15. серпня ц.р. відбулися в словацькому місті Нітрі величаві релігійно-національні торжества з нагоди 1100 ліття побудовання першої християнської церкви на Словаччині, яку у 833 році побудував словацький князь Прібіна. Церква ся по деяких до- і перебудовках остала й до нині. Торжества, звязані з ювілеєм, були зорганізовані дуже величаво і взяли в них участь десятки тисяч учасників. Не обійшло і без дисонансів на тлі взаїмовідносин Чехів і Словаків. Словаки хотіли надати святови побіч релігійного і національно-словацький характер, а Чехи хотіли зробити з нього державно-чехословацьку маніфестацію. Підчас інавгурації ювілейних торжеств дійшло до словацьких автономістичних демонстрацій. Замість представника чехословацького уряду відкрив свято відомий провідник людової партії о. прел. А. Глінка, якого словацькі автономісти внесли на трибуну — що й викликало відповідне вражіння. З нагоди ювілею видало Т-во св. Войтіха в Трнаві знаменито зредаговану збірну книгу — альманах л. з. „Katolicke Slovensko“ (Католицька Словаччина), в якій подано все, що має якенебудь відношення до словацького католицизму.

Віроісповідна статистика Злучених Держав Америки. Після найновішої статистики Злучені Держави мають 115 мільонів мешканців, з чого 60,886.445 належить до 204 релігійних організацій. Католиків є 20,270.718 душ, баптистів 9,929.962, методистів 9,088.022, льютеранів 4,315.311, жидів 4,081.242, пресвітеріанів 2,717.331 душ. Решта припадає на інші, дрібніші віроісповідні угруповання.

Школи в Єгипті. Американських конфесійних шкіл є в Каїрі 10 з 1634 учнями, а 2 світські школи; в Александрії є 6 конфес. шкіл з 104 учнями; в інших мі-

стах є 13 америк. шкіл; конфес. америк. школи мають 6582 учнів, світські 407 учнів. Італійські конфес. школи мають 5370 уч., світські 4946 уч. Англійські конфес. школи мають 6077 уч., світські 415 уч. Французькі конфес. школи мають 35.845 уч., світські 7425 уч. Всіх чужинецьких шкіл у Єгипті є 334. з того 114 хлопячих, 78 дівоних і 142 мішаних зі 70.223 уч. Грецьких шкіл є 72 з 13.029 уч.

Іксим. У книжці Белокурова про „бібліотеку московських царів в XVI віці“ передрукований був „вступ“ Максима Грека, де вичисляються отці Отці Церкви: „Оріген, Дидим, Аполінарій і Астерій, Іксим, Евсевій“. Хто був сей Іксим і коли жив, се для вчених лишалося загадкою, яку щойно тепер розв'язав Кльостерман у „Zeitschrfft für slavische Philologie“. Він вияснив, що Іксим складаються з трьох слів: „і к сим“ — так, що текст Максима Грека треба читати: „Оріген, Дидим, Аполінарій і Астерій і ксим Евсевій“.

Вияснення. Відносно дописи про Тов. св. Андрея, яка появилася у ч. 5-ім „Ниви“, стр. 196., де сказано, що „Поморянський деканат розрухав молоденький сотрудинок, о. Вол. Заячківський“ — Отці Поморянського деканату прохають в імя правди помістити в „Ниві“ отсю заяву: „ОО. Поморянського деканату стверджують, що дня 8. VI. 1932 р. на внесення о. Кулика як гостя на деканальній конференції в Краснопуці, приступили всі ОО. Кондеканальні греміяльно до Тов. св. Андрея, і тоді взагалі не було ще в деканаті о. Заячківського; а як 21. XI. 1932 рішено стягати членські вкладки, то о. З. був вже в деканаті, але не був на тій конференції. Допис в „Ниві“ ч. 5, з 1933 р. минається з дійсним станом річи. — Слідують підписи всіх кондеканальних.

Всенімецький Католицький Зїзд у Відні. З приводу 250 літної річниці оборони Відня перед Турками відбудеться у Відні в днях 7—12. вересня ц. р. Всенімецький Католицький Зїзд. Має це бути величава маніфестація німецьких католиків і заприятелених з ними інших католицьких народів, яка засвідчить перед цілим світом значіння Відня і католицької Австрії для німецького народу і цілого християнського світу Європи та буде публичним визнанням з боку християнського Заходу — Христа своїм вічним Провідником. Доцінюючи велику вагу такої публичної маніфестації католицьких почувань в нинішніх зматеріялізованих і затейзованих часах, Апостольський Престол присилає на Зїзд свійого спеціального заступника-легата, кард. Петра La Fontaine-a.

Програма цілого свята незвичайно богата і величава. Великі церковні торжества, могуті релігійні походи і мані-

фестації усіх суспільних станів (селянства, робітництва, працюючої інтелігенції, молоді, студентів високих шкіл і шкільних дітей), найкрасші проповідники і промовці, мистецькі виставки (малярство, пластика, музика), театральні виставки спеціальних музично-драматичних творів (Вагнера „Парсифаль“, Моцарта, Кальдерона, Бідермана і Макса Мелля) — усе те вилловить вщерть усі дні зїзду.

В рямцях цього загального, величавого свята відбудуться також деякі наші, спеціально українські точки. І так від четверга 7. IX до суботи 9. IX відбудеться в церкві св. Варвари т. зв. Унійне Triduum з такою програмою: кожного дня о год. 6 вечером молебень, а відтак виклад про положення гр.-кат. Церкви і українського народу за останніх 250 літ нашої історії в колишній Польщі, Росії й Австрії, а на закінчення благословення Нсв. Тайнами.

В суботу 9. IX в Евхаристійнім поході мушин і старої молоді, що йтиме Рінгом о 8. год. вечером, при світлі смолоскипів, бере теж участь і українська група, а так само в неділю 10. IX в поході, що відбудеться після святочного богослуження в Шенбруні (на ньому буде виголошена промова св. Отця, трансмітована з Риму) до міста, бере участь українська група в народніх строях. В неділю 10. IX, о год. 6. вечером буде перенесення мощів св. Йосафата з церкви св. Варвари до університетської церкви оо. Єзуїтів), а в 8. годині вечером Святочна Академія в честь українських учасників оборони Відня в салі Австр. Клюб у на I. Parkring 8. В понеділок, дня 11. вересня наша архієрейська Служба Божа в університетській церкві оо. Єзуїтів, яку служить Преосв. Нярді, а проповідує Др. Парш. Тої самої днини о 6. веч. в тій самій церкві богослуження з викладом ректора віденського університету, дра Е. То-мека про справи Унії, після чого торжественний похід з мощами св. Йосафата до церкви св. Варвари. О год. 8. вечером спільний український комерс в Dominikanerkeller.

В середу, дня 13. IX, о год. 7. рано відїзд до славного відпустового міста Mariazell, а в неділю 17. IX святочна Сл. Божа в церкві св. Варвари.

Кожний учасник — Українець буде мати крім католицької відзнаки також і українську національну стяжку.

Українську групу Відня на зїзді організує віденський парох, о. др. Мирон Горникевич, а тому що наша прогулька з Галичини, мимо старань, не відбудеться, українська віденська кольонія буде одинока репрезентувати на тім величавім зїзді, так українську католицьку Церкву як і український нарід. Думаємо, що ця наша група виваляється як слід із свого нелегкого завдання, чого організаторам від серця щиро бажаємо.

Православний архієпископ прийняв католицизм. В Peekskill в державі Нью-Йорк єп. Бучис прийняв що католицької Церкви бувшого православного архієпископа, Володимира Александрова. По обряді прийняття єп. Александрів відслужив разом з єп. Бучисом горжественну св. Літургію.

Дещо із церковної статистики. *Католицизм в Естонії.* Естонія це найменша із балтійських держав. Цікава її історія під релігійним оглядом. В XIV. ст. купив територію нинішньої Естонії „Німецький Орден“, поширюючи там католицьку віру. Коли почав ширитися протестантизм, естонські „стани“ прийняли вже в 1524 році нову віру, а рік опісля прогнано з краю католицькі монаші закони. По відзисканню державної незалежності національне зібрання проголосило дня 28. травня 1919. року лютеранізм „державною Церквою“. Нині число католиків виносить біля 2000 душ. Давніше тамошні католики були підчинені могилівському рим. кат. архієпископови, відтак віддано їх під юрисдикцію єпископства в Ризі, яке в 1922. році піднесено до гідности архієпископства. Від року 1925 установлено для Естонії самостійну Апостольську Адміністрацію, підчинену безпосередно Ап. Престолови. Ця адміністрація обнімає 4 парохії: Таллін (Ревель), Тарту (Дорпат), Нарва і Вальк.

Церковні відносини в Фінляндії Фінляндія це розлогий край, але рідко заселений, так що числить всего $3\frac{1}{2}$ мільона мешканців. Під релігійним оглядом Фінляндія край наскрізь протестантський. Протестанти становлять 98% населення. Є там теж і горстка православних (біля 54.000) і 1500 католиків. Для тієї горсточки католиків установлено в 1920 році Апост. Вікаріят в Гельсінгфорсі.

Паломництво православних з Польщі до св. Землі. Як доносить варшавське „Слово“, орган митрополита православної Церкви в Польщі, організується православне паломництво до св. Землі в днях від 20. жовтня до 9. листопада ц. р. Організацію взяло на себе подорожне Тов. „Франкополь“, а веде паломництво єпископ-помічник Сава. Кошти паломництва винесуть біля 900 золотих. Траса іде через отсі місцевости: Варшава, Львів, Констанца, відтак морем до Царгороду, відвідини патріярха, відтак кораблем до Пірею, Атени, парохомом до Бейрута, Гайфа, а звідси автами до св. Землі. Зупинка і оглядини Назарету, гори Тавор, Кани Галилейської, Тиверіади, керниці Яковової, Магдалі, Сихем.

Прибуття до Єрусалиму, богослуження в церкві Господнього Гробу, відїзд до Вифлиєму і оглядини його, поворот до Єрусалиму, прогульки на Оливну Гору, до Мертвого моря, Йордану і по чотиродневнім побуті у св. Землі відїзд до Каїра, Мемфісу, Гізе, Александрії у Єгипті, а відтак через Пірей, Царгород, Констанцу, Львів поворот до Варшави.

Як бачимо ціла паломнича тура дуже цікава і різнноманітна. Коли ми дочекаємо свого паломництва?

Мусоліні про відношення фашизму до релігії. „Messagero“ наводить отсю заяву Мусолінія, що торкається відношення фашистівської держави до релігії: „Для фашистівської держави питання релігії загалом, а позитивної релігії італійського католицизму зокрема, цілком не є байдуже. Держава не має теології, але має мораль. В фашистівській державі релігію уважається одною з найглибших маніфестацій людського духа. Тому її не тільки визнається, але борониться і оберігається. Фашистівська держава не створює собі свого власного „Бога“, як це пробував робити Робесп'єр у хвилях найзідливішого delirium конвенту; також не береться вона за даремну пробу вирвати Бога з душ, як це робить большевизм. Фашизм почитає Бога, святих угодників, героїв, а також і такого Бога, якого бачить і величає проста, первісна душа народу“.

З наведених слів одного з найбільших державних мужів сучасної Європи моглиб багато дечого навчитися і деякі наші „провідники народу“ та державні мужі недавньої нашої молодой державности, що зачинали будувати державне життя нації, відкидаючи найважніше, самий „угольний камінь“, себто Бога, релігію і Церкву.

Населення Польщі по віроісповіданню. По даним останнього перепису до римо-католицької релігії в Польщі належить 63·8% населення. Греко-католиків є 11·2%, православних 10·6%, євангеліків 3·8%, жидів 10·5%. На інші віроісповідання, обряди і секти, як: магометани, маріявіти, баптисти і т. п. припадає ледви 0·1% усього населення. Католики римського обряду мають загалом 5241 парохій і філій, церков і каплиць 5.819. На села припадає 83·5% парохій, а на міста лиш 16·5%. Греко-католики мають 1974 парохій і 3.151 церков і каплиць. Більшість парохій припадає на села (93·7%). Православні мають 1614 парохій і 2.076 церков та каплиць. Їх парохії знаходяться також переважно по селах (90%). Євангеліки, що діляться на 5 обрядів, мають в Польщі 701 парохій (з того 60·8% по селах) і 826 церков і каплиць. Зпосеред дрібніших християнських сект мають маріявіти 70 парохій (70% на селі) і 67 церков, вільно-реформовані мають 1 громаду і 1 церкву, баптисти мають 13 парохій і 10 церков. — Магометани мають в Польщі 18 громад і 16 святинь, Караїми 4 громади і 4 святині. Жиди зорганізовані в 1.067 громадах і мають 2.041 божниць. Найгустіше обсіли жиди центральні воєводства, а найрідше західні. Статистика духовенства виказує в Польщі 52 єпископів (41 римокатолицьких, 5 грекокатолицьких (властиво більше, бо 7 в Галичині, а один на унійних областях (Преосв. Чернецький) і 8 православних, 14.867 священників і монахів (з цього 61·6% припадає на католицькі віроісповідання).

ЦЕРКВИ КУПУЮТЬ СВІТЛО

лише у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

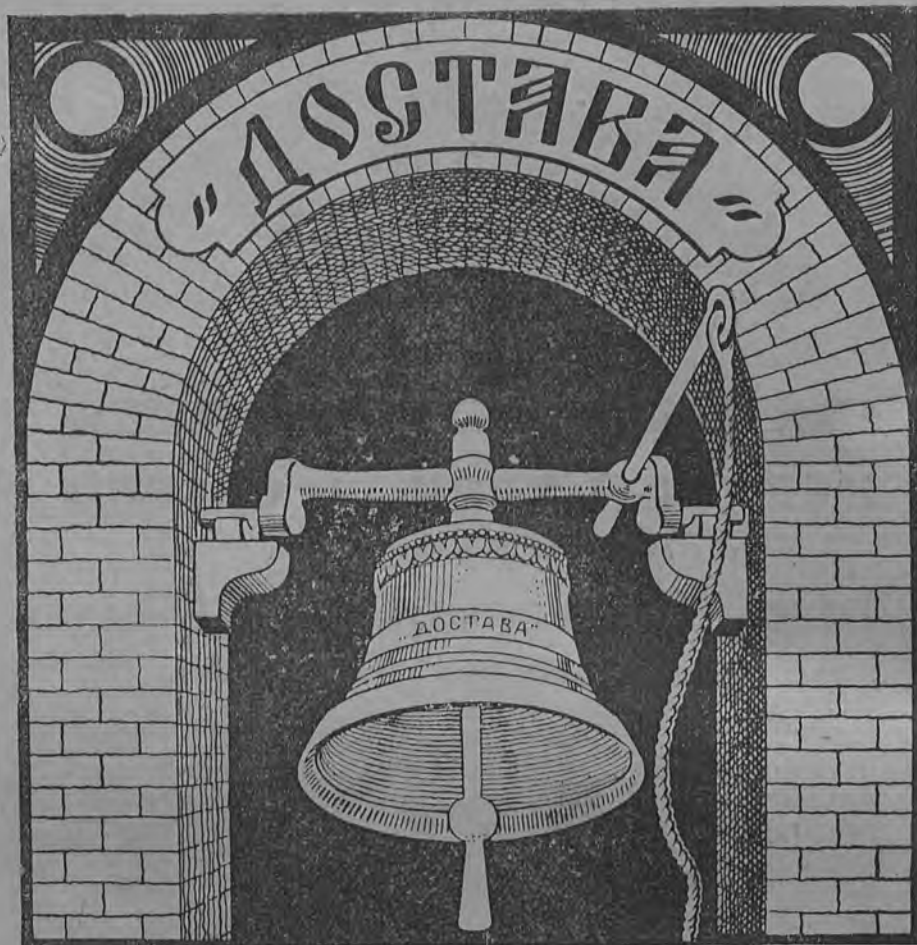
Співка з обмеженою порукою

ЛЬВІВ 16, вул. Окружна (Бічна Кульпарківська) 108 А.

Численні признання за добірний товар. Дипльом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно, горить довго і визначається великою твердістю.

Жадайте цінників.

**НАИЛІПШІ ДЗВОНІ І ВСІ ЦЕРКОВНІ ПРЕДМЕТИ
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинокі українська кооператива**

„ДОСТАВА“

В СВОЇХ СКЛАДАХ: ЛЬВІВ, УЛ. РУСЬКА Ч. 20.

Перемишль, Костюшка ч. 5., Тернопіль, вул. Пілеуського ч. 6.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: Львів, Домініканська 11, І п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі інші фірми з церковними речами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є однією кооперативною, де членами є три наші Архієреї, багато священників і церкви.

З цих причин заслуговує на повне довіря і попертя.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 15 зл. річно,
півріч. 7-50 зл., чвертьрічно 3-75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

З М І С Т:

	стор.
<i>о. Северин Матковський:</i>	
Похвала або культ Пресв. Діви Богородиці в гр.-кат. Церкві	321—324
<i>о. А. Петрушевич:</i>	
Історична розвідка про авторитет, права і привілеї Митрополита в єрархії греко-руської Церкви від її початку аж до наших часів	325—332
<i>о. Др. Лев Глинка:</i>	
IV. Унійна конференція в Пінську	332—338
<i>Священник:</i>	
Ми самі винні трохи, що воно так є	339—342
<i>о. Др. Г. Костельник:</i>	
Український переклад єрейського молитвослова	343—351
<i>о. Др. Юліян Дзерович:</i>	
Вісти з наших установ	352—356
Всячина	356—360

Доставляю овочеві дерева по низькій ціні,
закладаю сади, городи і шкільки, відбуваю фа-
хові інспекції по садівництву і огородництву.

Письменні зголошення із залученням почт.
значка прошу слати:

Мих. Бардега

Смереків п. Жовква

**П
Р
О
П
О
В
І
Д
И**

В Адміністрації
“Н И В И”
Львів, Коперника 36.
можна набути
брошуровані річники
ПРОПОВІДЕЙ
друкованих як додаток до
„Ниви“ за р. 1931 і 1932
по ціні зол. 3—
з поштовою пересилкою.

**П
Р
О
П
О
В
І
Д
И**

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 15 зл. річно,
півріч. 7-50 зл., чвертьрічно 3-75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

о. Северин Матковський

Похвала або культ Пресв. Діви Богородиці Марії в грек.-кат. Церкві

(Обяснення на основі св. церковних книг східного обряду)
(Продовження *)

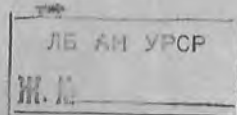
4. Плач Богородиці

Так називається в церковних книгах канон, що співається у нас на повечерію Великої Пятниці.

Його уложив Симеон Логотет, а св. Церква приказує співати його в тій цілі, щоби всі розважували з любовю Христові страсти — і невимовні болі серця Пречистої Діви, коли споглядала на свого Сина, страдаючого на хресті, а відтак умершого і несеного до гробу. Який великий мусів бути сей біль серця і душі страдальної Богоматери, дає нам прекрасний образ сей канон, названий „Плачем Богородиці“.

„Нині моего чаянія і веселія Сина моего і Господа лишена бих; Уви мні, болізную сердцем! Чистая плачущи глаголаше“. (пісня 1 кан.) Пречиста, стоячи під хрестом свого Сина, гірко ридала і боліла — що всі його „страха ради юдейска“ опустили. Скрився Петро і розбіглися всі вірні ученики і апостоли. Лиш Пречиста Мати, споглядаючи на умираючого Сина, заводила: „Се світ мой сладкій, надежда

*) Гляди „Нива“, 1932. р. ч. 12.

і живот мой благій, Бог мой, угасе на кресті, распалюся утробою Дівая стеляще глаголаше (пісня 3, кан.). Що се є, що предвічний Бог, незаходяче сонце, Творець „усеї твари“ висить на хресті, терпить люті муки і вмирає? Вона просить благородного Йосифа — піти до Пилата і випросити у нього дозвіл зняти з хреста Учителя. І Йосиф послухав її — з плачем просить Пилата, щоби дав йому хоч мертве тіло Учителя, — а Пречиста ридас: „Уязвленна Тя видяще й без слави, нага на дереві, чадо моє, утробою распалюся ридуючи, яко Мати Дівая провіщаваше. (4 пісня канона).

Благородний Йосиф випросив у Пилата тіло Ісусове, з плачем здіймив його з хреста — і ридуючи віддав Пречистій Богоматері. А вона положила тіло на своїх колінах і, цілуючи, в сльозах заводила: „Єдину надіжду і живот, Владико, Сину мой і Боже, в очію світі раба твоя іміх, нині же лишена бих тебе, сладке моє чадо і люби моя. Болізни і скорби і воздыханія обритоша мя, уви мні! Чистая горці ридуючи глаголаше видящи Тя чадо моє возлюбленое, нага і уєдиненна і зонями помазача мертвеца. (пісня 6, кан.). Пречиста глядить з розпукою на мерця, що оживляв мертвих, Господа і Сина свого, — бездушного, і без слави — і не може стерпіти того виду, сама рада би померти з ним і пожитися з ним до гробу — щоби ніколи з ним не розлучатись. Не такого кінця вона сподівалася — тому плаче і ридас: „Помишляю Владико, яко к тому сладкаго Ти неуслишу гласа, ні доброти лица твого узрю якоже прежде раба твоя, ібо зашел, еси Сину мой от очію моєю. (п. 7, кан.).

Йосиф з Нікодимом, бачучи те велике душевне терпіння Пречистої, сам розплакався, цілуючи тіло Христове і зажурився, де і як поховає тіло Бога і Спасителя свого. Оба з Нікодимом беруть його обережно на свої руки і складають до нового гробу. А Божа Мати, сідаючи коло того, дорогого її серцю гробу, — кличе: „Ні от гроба твого востану чадо моє, ні слези точащи престану раба твоя, дондеже і аз сніду в ад, не могу бо терпіти розлученія твого, Сину мой (пісня 8, кан.).

Великим горем прибіта Мати Божа, бажає собі лиш вмерти разом зі своїм Сином, бо вже ніколи не вернеться для неї радість, тому що світло її і радість вже похоронені в гробі. — Дай мені, Боже мій, або умерти з Тобою, або вилічи ту велику рану мого серця і воскресни, та втихомир велику болізню і печаль мою. Бо Ти все можеш, Владико, що тільки хочеш, хоч і добровільно положився в сім гробі.

Сей канон або плач Богородиці кінчиться словами: „О како утайлася Ти єсть бездна щедрот Матери в тайні

ізрече Господь; твар бо мою хотя спасти, ізволих умірити. Но і воскресну і Тебе возвеличу, яко Бог небеси і землі.

Воспою милосердіє твоє чоловіколюбче, і поклоняюся богатству милости твоея Владико: созданіє бо своє хотя спасти смерть поял еси, рече Пречистая, но воскресенієм своїм Спасе помилуй всіх нас". (пісня 9, кан.).

І ми, розважуючи страсти Христові і душевний біль Богородиці, оспівуймо і величаймо безконечне милосердя Божого Сина, нашого Спасителя, та користаймо якнайбільше з заслуг хрестної муки Христової для спасення наших душ, бо се буде найбільшою потіхою і радістю для страдаючої Пречистої Богородиці і Діви Марії.

Вкінці лишається ще нам розглянутися в однім роді церковних богослужень, що лиш принагідно і після потреби відправляються, а се так званим акафістам і молебнам до Пречистої Діви Богородиці. Перше се славославне, а друге просительне богослуження.

г. Акафісти

Вже сама назва сього богослуження вказує, що воно мається співати стоячи, не сидячи. Ділиться воно на 12 кондаків і 12 ікосів, з котрих перші повинні бути повторені при кінці акафісту. Найстаршим і найчастіше відправляваним — є акафіст Благовіщенню Пресв. Богородиці. Се богослуження є чисто торжественним, що вже видно з закінчення кожного ікосу словами: Радуйся Невісто неневістная.

Згодом Отці Церкви уложили ще й другі акафісти як: Успенню Пр. Богородиці, Покрові та Непорочному Зачаттю.

Пісні сих акафістів звеличують всі знані події з життя Пречистої, її чесноти, святість і непорочність, а особливо Боже материнство — джерело нашого спасення. В акафісті Благовіщенню Пр. Богородиці і Приснодіви Марії розважуємо і виявляємо всі ті події, що лучаться з Різдом Сина Божого і Спасителя нашого Ісуса Христа. Тут говориться про те, як: „Ангел предстатель послан бисть с небеси“ оповістити Пречистій Діві надприродне материнство (Ік. 1), через котре „клятва ізчезаєт“, Адам і Ева будуть спасені — а вся „твар обновляється“. Вона „чудес Христових начало“ і „веліній Єго главизна“. (Ік. 2). Вона стала драбиною, по котрій зійшов Бог з неба на землю. Вона стала мостом, котрим переходять „сущії на земли на небо“. Вона спричинює „Божіє ко смертним благоволеніє“, а „смертних ко Богу дерзновеніє“ (Ік. 3). Вона „всего міра очищеніє“. На неї і на землі велика радість: „небесная срадуются земним“, а „земная сликовствуют небесним“, бо через Пр. Діву наступило „світлоє познаніє благодати“ — через Неї „облекохомся славою“ (Ік. 4.) Вона стала „всіх родов веселіє“

(Ік. 5). — „ісправлеміє чоловіков“, а „низпаденіє бісов“. (Ік. 6). Через неї ідолопоклонство нищиться, царство „ми-сленнаго фараона“ розпадається — рід людський входить до „землі обітованія“, що тече медом і молоком. Тому величаємо Пречисту „древом світоплодовитим, от негоже питаються вірні“ та „древом благосіннолиственним, імже покриваються мнози“ (Ік. 7). Ми, „дивящеся таїнству“ божого „Воплощенія“, величаємо Преч. Діву як „Премудрости Божія приятелище“ і „промишленія Божого сокровище“ (Ік. 9), бо через неї „таїнники Тройці просвіщаються“. Сеж „високий Бог на землі явися смиренний чоловік, хотяй привлещи нас к висоті (Ік. 8). Ми називаємо Преч. Діву „ключем Царствія Христова“, бо задля неї „разрішися преступленіє“ і „отверзеся рай“ (Ік. 8). В сім акафісті звеличуємо Пречисту Діву не лише за її Боже материнство — але й тому, що вона є „столпом дівства“, родить „сіятеля чистоти“ (Ік. 10)— отже сталася „добрая младопитательница дівам“.

Ми просимо „Всепіту Матір, рождшую всіх святих Святійшее Слово“, щоби приняла „наше приношеніє“ (конд. 12) і називаємо її „селеніє Бога Слова“ — „Святая Святих большая“ — „ковчег позлащенний Духом“ — „сокровище живота неістошимое“ — „Церкве непоколебимий столп“ — „єреєв благоговійних похвала“ — „тіла нашего врачеваніє“ та „душі нашея спасеніє“. (Ік. 12).

Акафіст починається і кінчиться кондаком: „Возбранній Воєводі побідительная, і ізбавлшеся от злих, благодарственная восписуєм Ти Богородице: яко імущая державу непобідимую, от всяких нас бід свободи, да зовем Ти: Радуйся Невісто неневістная“.

Се богослуження є властиво уложене як кожда утрень, з началом обичним — канонем і стихирами „на Хвалитех“. Додається ще і молитва до Пресвятої Богородиці і до Господа нашого Ісуса Христа і отпуст. Звичайно однак в нашій Церкві читають 12 кондаків і ікосів — з молитвою до Богородиці. Таксамо і в других акафістах славимо і величаємо Пр. Діву і Богородицю, розважуючи її непорочне зачаття, або успення — та її любов і милосердя для людського роду в акафісті св. Покрови.

(Докінчення буде)

Історична розвідка про авторитет, права і привілеї Митрополита в єрархії греко-руської Церкви від її початку аж до наших часів

(Докінчення).

Написав *о. Антін Петрушевич*

(Переклав з латинського оригіналу *о. Мих. Лада*)

Б) Русь під пануванням Литви і Польщі

По завойованню полудневої Руси Литовцями і Поляками також давний авторитет враз зі судовою властю Київського митрополита став поволі занепадати, коли стали володіти від того часу на Русі головні князі і королі, належні до обряду західної Церкви. Остали вправді деякі привілеї литовських князів і польських королів, як великого князя Витовда, Казимира IV, Олександра, силою яких віддаються під найвищий нагляд митрополитів усі руські Церкви і признається їм давня власть управляти, судити і карати єпископів, архимандритів, ігуменів, священників і монахів і все інше робити по думці канонів східної Церкви. Колиж однак київські митрополити нахилялися більше до схизми, чим до унії, тоді і в своїй судовій власті, хоч загарантованій привілеями, були обмежувані, ба навіть стіснювані. І так митрополита Дениса, висвяченого патріархом (1383) в дорозі своїй до Москви, полонив київський князь Володимир Ольгертович і держав в тюрмі аж до смерті (1385). А Герасим, наслідник Фотія на митрополичому престолі, видвигнений на це достоїнство литовським князем Свидригайлом (Болеславом), потім посуджений ним о зраду, зістав спалений на кострі (1395). Сі злочини були нечувані під давнішим пануванням руських князів. Правда, що по прийняттю митрополитом Ізидором на Флорентійському соборі (1439) св. Унії, Володислав польський і угорський король, своїм привілеєм 1443, виданим в Буді, признав зєдиненням Русинам, себто єпископам всіх церков, прелатам, клирови і іншим духовним особам всі ті права і вольности, якими тоді користувалися церкви королівства польського і угорського і їх архієпископи, єпископи, прелати і т. д., але цей привілей, даний лиш для зєдинення Русинів, по вигасненню унії, втратив свою силу. Таким способом руських митрополитів, раз зєдинених, то знов покидаючих зєдинення, не лиш польські королі, але і патріархи обмежували в виконуванні їх судової власті. Польські королі відбирали свої привілеї, надані руським зєдиненим митрополитам тоді, коли вони покидали унію, знов жеж царгородські патріархи, коли бачили, що митрополити

схильні заключити унію з Римським Престолом, щоби їм в цьому перешкодити, виймали зпід їх судовласти найважливі в провінції церкви і монастирі, головно ті, де були введені брацтва з руської шляхти і визначніших горожан та підчиняли під свою безпосередну судовласть під іменем ставропігій. Такі ставропігійські церкви були: в Києві, Вильні, Луцьку, Львові, Замостю; а монастирі в городах Вильно, Слуцьк, Крехів і в Скиті Манявськім. Тим отже моральним корпораціям, винятим з під судовласти митрополитів і єпископів, накладали патріярхи обовязок заховати послух і зносини з патріярхом та протиділати старанням митрополита і єпископів, що хотіли би відпасти від цього послуху. В таких бурхливих часах нічого не лишалося митрополитам, як раз враз, відпекуючися схизми, вертати до св. Унії з Римським Престолом, тим більше, що їх вірних грецького обряду щодня цілими громадами латинський клир перетягав до західного обряду і майже половина руської шляхти відреклася свого обряду і національності, переходячи в польський табор. Серед таких обставин вкінці на Берестейському соборі 1596 р. київський митрополит Рогоза і інші єпископи, його помічники, приймили унію з Римським Престолом і проголосили її явно на цілій полудневій Руси. Папа Климент VIII в буллі з дня 7 Календів Марта 1595, що зачинається: „Decet Pontificem Romanum“ не лиш своїм апостольським авторитетом дозволив і пристав на всі святі обряди і церемонії, якими послуговуються архієпископ або митрополит, єпископи і клир згаданого грецького обряду, згідно з постановами грецьких св. Отців в богослуженнях, жертві Найсв. Літургії, уділюванню св. Тайн та інших священодійствах, щоби лиш не було противне правді і католицькій вірі, і не виключало єдності з римською Церквою, але і тою самою буллею постановив: щоби зєдинені архієпископи-митрополити руські, київські і галицькі, виконували права, які мали передше, се є затверджували і висвячували єпископів-помічників. Самі однак обовязані були просити о своє затвердження Апостольську Столицю¹⁾. Крім цього папа Климент VIII признав архієпископови-митрополитови цілої Руси і його архієпархії ріжні повновласти, між якими головні є: уділювати свячення поза часом і без заховання проміжок включно аж де пресвитеря, коли буде потреба священників. Розрішувати від всіх неключимостей, за виїмком тих, що походять з правдивого двоженства, або нарочного вбивства. Розрішувати в третім і четвертім степни споріднення і посвоячення, поєдинчого і мішаного. Розрішати від перепони публичної

¹⁾ Наведена булля Климента VIII, гляди в книзі Bullae et Brevia... congregationem S. B. M. concern., pag. 14.

приличности. Посвячувати єлей зі священниками і т. д. Розрішати від всіх случаїв, задержаних Апостольській Столиці, і тих, що є в буллі „*Coepae Domini*“. Розрішати, коли буде вважати за відповідне, від їдження мяса, яєць і молочних страв, в часі постів, особливо чотиродесятниці і багато інших, чого досі східна Церква не знала, як пр. власть уділяти відпустити, два рази правити Службу Божу того самого дня і тим самим священником і т. д. При кінці тих повновластей, признаних митрополитам, говорить: Ці вичислені митрополічі повновласти нехай виконуються даром без заплаги і лиш на сім літ є вони признані, з тим однак, що ними не може користуватися ніяким способом поза границями своєї епархії¹⁾. Зрештою, коли приймили на Руси канони синодів західної Церкви, судовласть митрополитів різно модифікувалася. Самі польські королі, ревні пропагатори св. Унії, коли її введено, признавали митрополитам різні права і привілеї для закріплення св. Унії. Так Жигмонт III, своїм привілеєм, виданим дня 2. серпня 1595, дозволяє по прийняттю св. Унії вибирати на достоїнство митрополита і єпископів кандидатів народности Русинів, яких — в числі чотирох — належить предложити до королівської номінації, а заіменований митрополит має бути до трьох місяців висвячений і введений. Митрополитови обіцює король місце в сенаті польської Річипосполитої, підчинюється йому брацтва, введені колись патріярхами, дозволяється надзір над руськими друкарнями, дається власть судити і караги заблудший руський клир, а до виконання цього обіцює поміч світської руки. Король Володислав IV, своїм привілеєм з дня 15. березня 1635, затвердив зєдиненим митрополитам право предкладати кандидатів і то не інших, лиш монахів чина св. Василя В., що є в унії з св. римською Церквою, на вільні єпископії, архимандрії й ігуменати, що потім ще потвердили: король Іван Казимир (1652), Михайло (1669) та Іван III (1676). Цей особливий привілей існував і був виконуваний аж до часів митрополита Атанасія Шептицького²⁾.

¹⁾ як в. стор. 23—29.

²⁾ Богато про привілеї руських зєдинених митрополитів і цілого клиру можна читати в книжках:

a) *Prawa i przywileje od królów Polskich, obywatelom korony Polskiej i W. X. Litewskiego Religiey greckiey w Jedności z kościołem Rzymskim nadane.* Wilno, 1632 in folio.

b) *Colloquium Lubelskie* X. C. Żochowskiego Metropolity Kijowskiego. Lwów 1680 (на кінуі твopy).

c) *H. Pocięj o przywilejach nadanych Rusi od królów polskich, które Unją św. zalecają.* — Wilno.

d) *Hierarchia albo o Zwierzchności w Cerkwi bożej od wielebnego Ojca Jana Dubowicza Archimandryty monastera Dermańskiego, w druk za pozwoleniem starszych podana we Lwowie w drukarni Colleg. Soc. Jesu, 1644, pag. 172.*

Вкінці провінціональні синоди, що відбулися на Русі, постановили різні ухвали про власть і обов'язки митрополитів. Так провінціональний Кобринський синод (1626) вимагає від єпископів і протоархимандритів, щоби вони щороку зносилися письменно з митрополитом, даючи звіт про церковні справи, а митрополити знов з Апостольською Столицею. Що чотири роки митрополит скликавав загальний синод в наперед означеному місці і часі. Синод Замоїський поручає знов митрополитові старання, щоби постанови сего синоду, potwierdжені св. Престолом, в цілій своїй митрополічій провінції проголосив. Дальше, якщо опорожниться єпископське місце, митрополит сам, або через сусіднього єпископа завідує церквою, так в духовних як і дочасних справах, а якщо опорожниться сам митрополічий престол, заки св. Престол настановить адміністратора, сусідний єпископ, зглядно полоцький архієпископ нехай ним управляє, так щодо дочасних, як і до духовних справ (*Synodus Zamoscena, edit. Romae 1737. De Metropolitano, Tit. V. pag. 93*). Зрештою владики руської з'єдиненої Церкви, зібрані на тому синоді, так рішають:

Коли митрополит є зглядом своїх помічників пастирем і таким називається, мусить пильно дбати, щоби їх браки, якщо які в завідуванні єпархіями є, сам доповнив, а їм по батьківськи пригадав їх обов'язки, а навіть подекуди і змусив до точного виконання, або доніс до Апостольського Престолу. А коли опісля Чин св. Василя В. в литовських і руських провінціях щодо свого заряду і управи переорганізувався, тоді ігумени й архимандрити монастирів св. В. В. були обов'язані вичікувати своєї інституції від митрополитів, а інсталяції від протоархимандритів; присягу послуху склали на руки митрополита.

Монахам вільно було, якщо зазнали якоїсь кривди від протоархимандрита, відкликатися до митрополита, як до заступника св. Престола, при захованню все авторитету апостольської нунціятури¹⁾. Протоархимандрита або василіянського генерала вибирали що чотири роки на генеральній капітулі під головуванням митрополита²⁾.

В XVIII віці по закріпленню св. Унії в цілій полудневій Русі, що була під пануванням Польщі, авторитет і права з'єдиненого руського митрополита стали майже зрівнані з правами і привілеями архієпископів обр. латинського, по

e) *Obrona religii greko-Ruskiej z kościołem św. Rzymskim zjednoczonej na fundamencie praw, dekretów, przywilejów od Stolicy św. Apostolskiej i najjaśniejszych królów polskich nadanych, tudzież Konstytucji na różnych sejmach zaszłych, założono i na zaszczyt tejże Religii świata Polskiemu pokazana. We Lwowie w drukarni Colleg. Societ. Jezu, roku 1788.*

¹⁾ *Benedicti XIV, Litterae Apost. ddtto Romae 30. Martii 1756. Ballae et Brevia O. S. B. M. concer., pag. 103—113.*

²⁾ там же, стр. 49. *F. Breve Urbani VIII. 20 Augusti 1631.*

признанню і прийняттю канонів і декретів західної Церкви. Тому то наводимо тут права митрополитів зєдиненої Руси, як їх читаємо в написаній руській книжці під заголовком: „Наука о Тайнах і т. д.“, друкованій в Уневі 1745 р., наведені на стор. 74, тим більше, що сей богословський твір, заосмотрений особлившою апробатою Атанасія Шептицького, київського зєдиненого митрополита, а заразом львівського єпископа, був призначений до вжитку цілого руського зєдиненого клиру.

Митрополитам - архієпископам прислугує багато прав, а се:

- 1) Вони поставляють і висвячують єпископів.
- 2) По смерті єпископа, якщо до трьох місяців не виберуть другого єпископа, сам митрополит може вибрати.
- 3) Для вибору митрополита мають зійтися всі єпископи.
- 4) На висвячення єпископа всі єпископи, візвані митрополитим письмом, мають явитися.
- 5) Єпископи в приявности митрополита не можуть уділяти благословення народови.
- 6) Митрополит може поручити єпископови, щоби заховував в своїй єпархії те, що заховується в митрополитій архієпархії.
- 7) Митрополит може приказати єпископам, щоби вони зібралися на синод.
- 8) Митрополит може приневолити єпископа, щоби сидів у своїй єпархії.
- 9) Митрополит може примусити єпископа, щоби що року відбув синод зі священиками, установив економа і оснував семинарію.
- 10) Може обложити єпископа клятвою, забороною і завішенням.
- 11) Якщо єпископ покажеться недбалим у сповнюванню своїх обовязків, митрополит має зарядити те, що єпископ повинен був зарядити.
- 12) Митрополит судить єпископів.
- 13) Судить християн, підчинених єпископови, як згрішили з публичним бешкетом.
- 14) Може зарядити в єпархіях збірку милостині на річ церкви митрополитичого престола.
- 15) Може оголошувати розпорядки по всіх єпархіях, в річах, що відносяться до його уряду.
- 16) Може приказати, щоби перед ним несли великий хрест.
- 17) Уділяє народови благословення і відпустів у всіх єпархіях.

18) може заборонити голошення божого слова.

19) За дозволом римського папи, або провінціального синоду, може візитувати всі єпархії.

20) Може у всіх єпархіях приневолювати монахів, що живуть поза мурами, жити в монастири.

21) Може прогнати розпусників.

22) Від суду єпископа устанавляється відклик до митрополита.

23) Митрополита не може судити синод, хоч митрополит є обов'язаний заховати те, що на провінціальному синоді рішення.

Сей авторитет і права руських зєдинених митрополитів мали свою повну силу заледви до кінця в. XVIII. Бо при-
давлена з часом св. Унія греко-незєдиненими в російськїм царствї, в якому дотепер находилася найбільша часта зєдинених церков разом з митрополитом, також і судовласть його поволи так ограничувалася, що на початку XIX в. київську митрополію зовсім знесено і колиб не відновлено в австрійській державі, в Галичині і Володимирії, другої галицької митрополії, руська зєдинена Церква була би цілковито позбавлена свого законного найвисшого руського владики, затвердженого Апостольським Престолом. Про відновлену галицьку митрополію, її суфраганів, судовласть вже говорили ми дещо висше, тут однак годі нам не заприїтити, що галицьким митрополитам під давним австрійським урядом (до 1848 р.) за виїмком права затверджувати і висвячувати своїх помічників, предсїдництва з рїшаючим голосом на капїтулах ЧСВВ. та місця в державній радї нічо не лишилося з висше згаданих митрополитичих прав. Щойно тепер, Богу дяка, по визволенню Церкви зпід впливу державного уряду, може знов митрополити виборють собі належну судовласть в церковній єрархії.

В) Почесні права митрополитів

Між почесними правами митрополитів Руси вичисляються:

а) Уживати мітри з хрестом на її горішній частині, хоч пізніше також і другі єпископи та архимандрити уживали такої мітри з хрестом, як це завважує київський митрополит Євген в своєму описі київської єрархії.

б) Саккосу, якою то ризою послуговалися лиш царгородські патріярхи. По заключенню Унії папа Климент VIII позволив уживати саккосу також Володимирському єпископови і прототронієви київської митрополії, Іпатієви Потієви і його наслідникам (1595).⁴⁾

⁴⁾ Bullae et Brevia O. S. Basilii M concernentia.. пад. 20.

Пізніше в такий самий спосіб східні патріярхи дозволяли уживати саккосу єпископови чернигівської церкви, Лазарови Барановичеві (1668).

в) Золотого хреста, який несли в походах перед ним, і вкінці

г) право мати своїх урядовців: печатника, митрополічних бояр і отроків (Карамзин, V, ст. 31).

Крім цього руські митрополити здавна мали такі ризи і відзнаки:

а) Білий клобук (*Κουκούλλιον*) з рясами і херувимом. (Карамзин IV, нота 360).

б) Мантию з істочниками і скрижалями (*μανθίας μετὰ ποταμῶν*).

в) Золотий хрест (з парамандою (*παράμανδυ*), висаджуваний золотом і сріблом.

г) Золотий посох (*δικαινίον*).

д) Печатка зі зображенням Пресв. Богородиці і Дитятком на грудях (Карамзин IX, нота 94).

— — —

Г) Права і вольности руського народу і Церкви, та митрополита обр. гр. кат., набуті під ц. к. австрійською владою

Зрівняння руського народу і його Церкви гр. кат. обр. з польським народом і Церквою лат. обр. наступило не скорше як по ревіндикації королівства Галичини і Володимирії австрійським цісарем, а саме цісарем Леопольдом II, на просьбу єпископів львівського і перемиського гр. кат. обр., силою найвисшою цісарсько-корол. дипльому з дня 8. липня 1790. В згаданому дипльомі читаємо: Маючи на увазі, що гр.-кат. обряд від часу ревіндикації королівства Галичини і Володимирії виказував у всьому і завсіди зглядом нас і нашого дому належну відданість, рішили ми до ваших найпокірніших просьб, предложених нам дня 30. мая б. р. по повній розвазі і з повноти нашої цісарської власти прихилитися.

Опираючися на декретах і привілеях, виданих нами і нашими попередниками, що стверджують зрівняння у всім обрядів, те зрівняння католицьких обрядів в наших краях Галичини і Володимирії, як справедливе і для добра, так Церкви, як і держави корисне, нашою королівською повагою потверджуємо і рішучо приказуємо:

По перше: Щоби один католик другого, рівнож католика, не понижував, не перешкаджав, не докучав, або собі не присвоював якоїсь висшости.

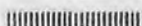
Друге: Щоби тими самими правами допущення до вивисшень і тими самими привілеями і почестями користу-

вався в нашій державі так клир, як і світський стан, що належить до гр.-кат. обряду і дозволяли йому користуватися.

Третє: Щоби один обряд не важився перешкаджати ніяким способом другому у вповнюванні своїх обов'язків, та сповнюванню звичайних релігійних практик ані не дозволяв якимсь способом другим перешкоджувати, заколючувати, або дошкулювати; бо хто з підчинених нам важився би нападати на застережені права, нехай знає, що стягне на себе наше негодування.

Під пануванням австрійських цісарів після відновлення галицької митрополії (1806) руських зєдинених митрополитів враз з другими архієпископами лат. обр., на основі віденського конгресу 1815 р., виношено до гідности тайних цісарських радників з титулом ексцеленції. А в році 1849 галицький руський митрополит зїстав відзначений достоїнством примаса королівства Галичини і Володимирії, бо се достоїнство передше все було злучене з львівським архієпископом лат. обр.

Писав в Уневі 30. марта 1851 Антін Петрушевич, нотар митрополичого уряду і консисторський радник. Тепер прелат і кустос львівської митрополичої капітули.

IV. Унійна Конференція в Пінську

В днях 7 і 8. вересня відбулася в Пінську IV Унійна конференція. В ній взяли участь крім духовників пінської єпархії, занятих в унійній праці, ще делегати різних церковних єрархічних і наукових установ обох обрядів, східного і латинського. Всіх учасників конференції (не вчисляючи питомців Духовної Семинарії в Пінську) було поверх 90, між ними було около 40 духовників східного обряду. Від Українців взяли участь у конференції: Апостольський Візитатор Преосв. Чернецький, станиславівський єпископ-помічник Преосв. Лятишевський, делегати Богословської Академії і Богословського Наукового Товариства у Львові — о. ректор Др. Сліпий, о. Др. Глинка та о. Др. Іщак, зі станиславівської єпархії о. Др. Василик, делегати О. О. Василіян — о. Гринкевич, о. Полішко, о. ігумен Пушкарський і о. редактор Скрутень, делегати О. О. Студитів — о. ігумен Климентій і о. Нікон та від місіонарів з Ковля о. Величковський, редemptорист і парох о. Керша. Від Папської Семинарії в Дубні для східного обряду взяли участь ректор о. Домбровський Т. І. та її духовник о. Швайгель Т. І., від О. О. Єзуїтів східного обряду з Альбертина о. Зомбек Т. І. — З польських церковних достойників відмітити треба крім місцевого ординарія Преосв. Букраби та його єпископа-

помічника Преосв. Неміри ще виленського архієпископа Преосв. Ялбжиковського, професора виленського університету о. Др. Свірського, о. проф. Марцінковського та редактора „Орієнсу“, о. Урбана Т. І.

7. вересня по відправі Служби Божої Преосв. Букрабою, пінським єпископом в наміренню призначення помічником Св. Духа відбулася о год. 11:30 інавгурація конференції. По уконституванні президії, до якої від Українців увійшли Преосв. Чернецький, Преосв. Лятишевський, о. ігумен Климентій, о. ректор Др. Сліпий та о. ігумен Пушкарський ЧСВВ., між привітаннями передав о. ректор Др. Сліпий привіт від Високопреосв. Митрополита Кир Андрея, Богословської Академії та Богословського Наукового Товариства у Львові, висказуючи побажання, щоби унійні конференції в Пінську, які під проводом покійного єпископа Лозинського проломили перші леди в унійній праці, остали й в майбутньому під проводом Преосв. Букраби промощуючим чинником для унії. Конференція вислала між чолобитними телеграмами для Святішого Отця папи Пія XI і папського нунція Преосв. Мармаджія телеграму до Впреосв. Митрополита Кир Андрея як репрезентанта унії в Польщі.

Програму праці конференції виповнило 9 рефератів на теоретичні і практичні теми, які торкаються унійної справи та дискусія над ними. В першій дні виголосили реферати:

1. о. І. Урбан Т. І., редактор „Орієнсу“ — „Чи є можливим для православних скликання вселенського собору?“

2. о. Др. Ігнатій Свірський: „Наука православної Церкви про обов'язки пенітентів“.

3. о. Величковський, редemptорист: „Практика сповіди у неоуніятів“.

В другій дні:

1. о. ректор Др. Сліпий: „Византизм як форма культури“.

2. о. Др. А. Павловський: „Розвій а науці про Церкву у Соловйова“.

3. о. А. Домбровський Т. І.: „Східний чи латинський обряд?“

4. о. В. Почопко: „Чи що промовляє за західним обрядом?“

5. о. З. Каленюк: „Як виглядає місійна праця на Поліссю в практиці?“

6. о. Д. Новицький: „О можливості унії в Росії“.

О. Урбан, спираючись на православних жерелах, на поглядах православних богословів і учених, заступав тезу, що для православних скликання вселенського собору є неможливим, бо православна Церква є тільки частиною християнської Церкви. Тому хоч-би навіть православні єрархи побороти всі труднощі політичної та церковної правної

натури, скликаний ними собор без участі католиків не міг би мати характеру вселенського собору. — Поважним вкладом в католицьку літературу моральної богословії був реферат професора виленського університету, о. Др. Свірського, який спираючись передусім на російській богословській літературі, виказав, що наука православної Церкви про св. Тайну Покаяння і обов'язки пенітентів в своїй суті є згідна з наукою католицької Церкви, а відхилення у православних від тої науку в практиці при уділюванні св. Тайни Покаяння це тільки надужиття, які повстали внаслідок вмішування державних чинників у церковні справи, це надужиття, які ніколи не були затверджені та санкціоновані церковними приписами. У православних існує також для всіх вірних обов'язок бодай раз в рік висповідатися, розуміється — згідно з наукою православної Церкви — індивідуально — а не в гуоті, як це подекуди через надужиття практиковано; також у православних був обов'язок приступати до св. Сповіді перед припинанням інших св. Тайн, як прим. св. Евхаристії: квартальна сповідь була вірним поручувана, але не була вона обов'язком. — О. Др. А. Павловський старався представити в своїм рефераті еволюцію погляду у Соловйова про Церкву; погляд Соловйова на Церкву в останній стадії розвою був дуже зближений до католицької науки. — Живу дискусію викликав реферат о. Величковського про практику сповіді у неоуніятів. В нім референт представив з одної сторони надужиття у православних в практиці св. Сповіді, внаслідок чого неоуніяти мають дуже слабе або часто й ніяке підготування в квестії сповіді, а з другої сторони благодатні наслідки доброї сповіді в унійній праці. — Найбільше зацікавлення серед учасників конференції, так з огляду на свою тему, як також на солідне опрацювання та ядерне представлення предмету викликав реферат о. ректора Др. Сліпого — Византинізм як форма культури. Референт поставив собі за завдання з'ясувати суть византинізму та його значіння для унійної праці. В тій цілі схарактеризував він чотири елементи (римська держава, грецька мова, орієнтальні елементи і християнство), які зложилися на поняття византинізму та поодинокі галузі людського життя і діяння як вияв византійської культури. Для належного зрозуміння византинізму у всіх його проявах референт виложив неоплатоністичні ідеї, які лягли в основу византійського світогляду, що визначався пониженням одиниці як частини ідеальної цілоти та взагалі ідеалістичним світопониманням і світовідчуванням в протиставленні до західного прагматизму і реалізму, яких пересада довела на Заході до протестантизму та матеріалізму, релігійних і філософських напрямів, цілком протилежних основним елементам византійського світогляду. Всі культурні вияви

византинізму, як мистецтво, література, наука та обряди визначалися стремлінням до понадзміслового, до ідеального, до одуховленого, отже якраз до того, що є антитезою протестантизму та матеріалізму. Византійська культура лягла в основу північних і східних словянських культур, як Українців, Білорусинів і Росіян; тому при унійній праці не тільки що не можна поборювати та нищити византійської культури, але противно треба з нею числитися і плекати її додатні ціхи, якщо хочеться мати добрі успіхи в тій праці. За таким наставленням до византійської культури промовляють не тільки згляди на успіх в унійній праці, але також й та умовина, що не належить звязувати католицизму як чинника в людськiм життю часово і простірно універзального, що стоїть понад часовими формами культури, з одною тільки латинською культурою. Католицизм не боїться відємних сторін якоїсь культури (а кожда культура має свої додатні і відємні сторони), бо він, який потрафив схристіанізувати поганську латинську культуру та зберегти її перед занепадом, має в собі внутрішні сили схристіанізувати кожду культуру, знівелювати її відємні сторони та своїм благодатним впливам причинятися до її розвою. До того благодатного впливу католицизму кожда культура має однакові претенсії; не тяжко теж бодай троха вдумчивому прийти до пізнання, що місією католицизму є як раз христіанізування культур. Референт торкнувся теж у рефераті негативних сторін византинізму в його проявах в церковній ділянці життя, церозапапізму та іконоборства, що ними передусім занялася дискусія, започаткована о. Полішком Ч.С. В.В., який негодував, що негативні сторони византинізму, як цезаропапізм і іконоборство за слабо підчеркнені референтом. В дискусії, в якій забирали голос крім о. Полішка Ч. С. В. В. ще о. Жевуський, о. Ішак, о. Урбан Т. І., о. Др. Павловський, Преосв. Лятишевський, о. ігумен Климентій, о. Неманцевич Т. І. (східного обряду) та о. Оношко, стверджено, що в основу церозапапізму лягло якраз римське право, яке „вже готове“ — як влучно о. Жевуський в дискусії підхопив — „немов трамваєм переїхало з заходу на схід до Византії“ так, що його не можна уважати спеціальним витвором византійської культури, що цезаропапізм ніколи не був затверджений церковними канонами, що проти нього на Сході церковна єрархія все боролася, що вкінці негативні риси, як цезаропапізм і іконоборство спостерігається також у західній культурі, як прим. цезаропапізм в періоді Карла Великого, в борбі Гогенштавфів о інвеституру, англіканізм, галіканізм та йосифінізм, а іконоборство в релігійнім товаристві западних бичівників, Саванаролі, Гусі та Лютрі. Так цілий реферат, як і висновки дискусії були до певного степення ревелациєю для не одного

не тільки з учасників латинського обряду, але також східного, що не був ознакочлений зі сутю византійської проблеми, та жив пересудами щодо византійської культури, тому й конференція висказала побажання, щоби поширений реферат вийшов друком не тільки в українській, але також польській мові.

З інших рефератів треба ще підчеркнути реферат о. Домбровського Т. І. про права східного обряду в католицькій Церкві та о. Новицького, пароха греко-слов. парохії в Тороканях пінської епархії, що недавно повернув з большевії зі Соловецьких островів — про можливість унії в Росії. О. Домбровський представив на основі декретів становище Апостольського Престолу до квестій обрядових в унійній праці. Апостольський Престол рішучо забороняв і забороняє місіонарам, як з дискусії опісля вийшло — під карою суспензи, при унійній праці перетягати та приймати незєдинених православних на латинський обряд, оскільки конвертити самі без ніякої намови зі сторони місіонаря чи унійного робітника виразно не жадають зачислення їх до латинського обряду. — За таким становищем Апостольського Престолу промовляє факт, що унія в східному обряді робить далеко красші успіхи, чим у латинськїм. Тому то Апостольський Престол віднісся до західних монаших Чинів зі зазивом, щоби вони творили у себе окремі відділи східного обряду, що передше було недопускаємим, для підготовки місіонарів для унійної праці. — Велике зацікавлення серед учасників викликав реферат о. Новицького. Учасники конференції слухали з напруженою увагою про дуже тяжкі умовини життя католиків в большевії, про їх глибоку побожність та їх християнський героїзм в зношенню переслідувань і різних хрестів за те тільки, що вони католиками, бо супроти них большевицькі політичні власти не переводили ніякого слїдства ані не виготовлювали акту обжалування, ані не судили навіть большевицьким судом, а прямо засилали на Соловецькі острови. — На особлившу увагу заслугує представлене референтом становище большевиків до унії, до греко-католиків; бували часті випадки — говорив референт, що большевики арештованим греко-католикам обіцяли свободу, якщо вони перейдуть на латинський обряд. Це вказувало б, що большевики, які в сути річи однаково ворожо ставляться до всіх католиків, якого б вони обряду не були, не бояться поширення католицизму в латинськїм обряді; натомість побоюються його поширення в східнім обряді. З цього насувається ясний висновок, що унійна праця над обєднанням незєдинених православних з Апостольським Престолом та поширення унії так в Росії, як на Україні, як також на північно-західних українських землях під Польщею можливі тільки в східнім обряді і духовниками східно-

го обряду. Референтови подякував в імені президії і цілої конференції о. ректор Др. Сліпий за його реферат, виголошений з великою щирістю і християнським оптимізмом, та за вісти про життя і християнський героїзм католиків у большевії.

Неприхильно прийняла конференція реферат о. Почопка, пароха греко-слов. парохії в Бобровичах, пінської єпархії, який промовляв за унією в західнім обряді (1) та за тим, щоби священник, як унійний робітник, був аритуальним. Ці квестії були вже порушувані, передискутовані та вияснені на попередніх конференціях в дусі негативнім для тез референта. Тому предсідник не уважав за відповідне допускати дискусію на ці теми. Шкода тільки, що цього рода реферати приймається до програми конференції.

На завершення своєї праці IV. конференція прийняла таких шість резолюцій: „Четверта унійна конференція в Пінську:

1. в звязку з рефератами о. проф. Свірського та о. Величковського висказує побажання, щоби в унійній праці звернено особливу увагу на практику святої сповіди, як на середник зміцнення унії та піднесення християнського життя;

2. в звязку з рефератом Й. М. о. Др. Сліпого висказує побажання, щоби унійні робітники старалися зазнайомлюватися зі сутю та духом византійської культури, щоби її використати в тійже праці. Є пожаданим, щоби виклад о. Др. Сліпого був оголошений друком також у польській мові;

3. стверджуючи недостаточну скількість робітників в унійній акції, звертається до членів конференції, щоби старалися своїми впливами серед духовенства зєднати нових робітників;

4. висказує побажання, щоби на слідуячій конференції більше уваги присвячено питанням практичного душпастирства, як уділювання св.Тайн, проповідництво, література, ведення брацтв, суспільна і виховна акція і т. д.;

5. висказує побажання, щоби на найближшій конференції обговорено питання відношення ріжнородности обрядів до сути Церкви.

6. висказує побажання, щоби на найближшій конференції обговорено вартости і особливі прикмети византійського обряду.

На закінчення конференції відправив в катедральнім храмі в Пінську Апостольський Візитатор, Преосв. Чернецький 9/IX в год. 9 рано при сослуженню о. ігумена Климентія, о. Кирила, Капуцина східного обряду, директора організаційного комітету конференції, о. Нікольського та о. ректора Сліпого Службу Божу в східнім обряді.

Довершена в днях 7 і 8/IX поважна праця та її резолюції, з яких пробивається серйозне трактовання унійної

проблеми в Польщі, промовляють в користь конференції. Однак не можна, ради успішної праці унійних конференцій в Пінську, не торкнутися її дефектів. Впадало в очи учасників попередніх пінських конференцій, що сая нарад була прикрашена крім папських тільки польськими національними хоруговками, підчас коли на попередніх конференціях маяли теж українські і білоруські хоруговки, бо-ж на міжнаціональних конференціях, до того ще церковного характеру, годиться пошанувати національні почування і уподобання всіх учасників конференції, а не тільки одної нації. Зanedбання, чи може навіть свідоме залишення цієї звичайної і невинної куртуазійної форми прикро вражало учасників непольської нації і певно неодному давало поважну причину до сумнівів та підозрінь. Впадало в очи теж, що між учасниками конференції не було одного з перших ревних організаторів конференцій, о. Кулака, Білорусина, та ані одного делегата від білоруського клиру, якщо не брати під увагу о. Оношка і о. Почопка, душпастирів східного обряду в Пінській епархії, які вже титулом своєї безпосередньої участі в унійній праці в епархії брали участь в конференції і тому не репрезентували білоруського клиру. На IV. унійній конференції не було репрезентанта одного з тих народів, що для них унійну акцію ведеться — а це і дивне і незрозуміле, бо-ж хто щиро ставиться до унійної акції, мусить собі рішучо і добре здавати справу, що не можна хіба вести унійної акції серед Білорусинів без Білорусинів, ані серед Українців без Українців. Не знати, чи Білорусинів на конференцію не запрошено, чи може вони уважали свою участь в конференції по причині різних сумнівів недоцільною. До дефектів конференції належить виступ на конференції о. Домбровського Т. І., піддержуваний ще деким, з домаганням, щоби виголошення рефератів обмежено до одної тільки польської мови, — бо на міжнаціональних конференціях, з природи річи допускається все уживання різних мов. Добре сталося, що конференція тим домаганням не займалася і перейшла над ним, так на пленум, як в комісії, до денного порядку. Все таки цього роду виступи і домагання певно що не причиняються до успішної діяльності унійної конференції, а тільки підкопують і так незначне довіря так серед греко-католиків, як і православних до унійної акції, яку називають часто польською, „ржондовою унією“. Отсе ті поважні дефекти IV конференції, що їх при слідуючих конференціях організаційний комітет повинен рішучо усунути.

о. Др. Лев Глинка

Ми самі винні трохи, що воно так є

Скрізь у нас чути тепер нарікання на упадок релігійного, а вслід за цим і морального життя. Чути також нарікання, що заходи духовенства, щоби спинити розлив морального зіпсуття, бувають часто безуспішні.

Оба ці явища бачуть і живо відчувають особливо старші люди, так духовні, як і світські. Старші люди, що знають релігійно-моральне життя нашого народу у передвоєнному часі, а бачуть його в сучасному, можуть на основі порівняння ствердити, що релігійно-моральне життя перед війною було в нас богато краще, ніж тепер.

Нпр. перед війною дуже малий відсоток вірних опускав з байдужности і недбалства церковні богослуження, великодну сповідь, піст, щоденні молитви і другі релігійні практики. Родинне життя особливо по селах і містечках цупко держалось, а випадки розводів і покидування супругів без формальних розводів були дуже рідкі. До винятків належали і дикі супружества. Дівчата шанували свою невинність; випадки знеславлювання себе перед вінчанням були рідкі. Навіть молодці не лайдакували так широко, як тепер. Було перед війною досить велике пошановання чужої власности була велика пошана батьків, старших, а особливо священиків. Повага і вплив священиків на все життя були в багатьох парохіях рішачі. Хто чував перед війною про таке масове і пошесне поширювання різних релігійних сект? Не приймались також так масово і так скоро скрайні антирелігійні, антицерковні і антисупільні гасла, як вони нині приймаються.

Правда, були в нас і перед війною деякі болячки: була поширювана радикалами дурна „попофобія“, процвітала манія процесуватись, пиянство нищило широкі круги, роблено нерозумно довги, між Гуцулами полове розперезання, більша байдужність до справ громадських і національних. Ті супільні болячки — се були овочі, що виростали серед і з низького рівеня духової, громадянської та національної свідомости.

А нині?! Нині є парохії, де більшість вірних не виконує добровільних релігійних практик. Є парохії, де вірні місяцями не так з невірства, як більше з духової байдужности не ходять на богослуження, роками не сповідаються, незвичайно скоро переймаються ріжними релігійними єресями і антисупільними гаслами. Супружа вірність ломиться частіше, частіші теж бувають розводи між супругами, а ще частіші покидування супругів без формальних розводів, а опісля життя на віру з другими. Не шануються і через те гублять свою долю наші дівчата, а хлопці ще й здоровля на пізніше. Навіть появляються випадки, що родичі занедбу-

ють свої обов'язки супроти своїх дітей, щоби тільки самим безжурно і вигідно жити. Крадіжі не з крайньої нужди, а тільки для легкої наживи на кождім кроці; брак пошани для старших, для батьків, а буває, що й нелюдське поведіння з ними. Нема вже й для священника тої пошани, як бувало давніше. Його вплив в парохії багато менший, як 20 літ тому назад, декуди такий малий, що навіть щирі його заходи, щоби спинити зріст морального розпезання і поширювання антирелігійних і антисупільних гасел, бувають мало успішні. Буває — на жаль — так, що не раз мають в парохії більший вплив на загальних вірних люди освітні і морально нижчі, ніж парох, або люди, що припадково знайдуться в громаді, а навіть чужинці. В яким дусі і в яким напрямі впливають вони на життя парохіян — не треба вияснювати.

Аж страх бере, як дивитися і вдумуватися в такі сумні і грізні явища!

А ще більший страх і здивування викликає факт, що серед духовенства не видно великого заінтересування тими грізними явищами, не видно з боку духовенства реакції проти грізної небезпеки. Таж тут розходиться о будучність Церкви, народу, і самого духовенства!

Започатковане перед кількома роками видавання преси, прихильної релігії й Церкві і оживлення місії треба записати на рахунок наших Владик; між самим духовенством не видно більшого заінтересування справою.

Я від кількох літ звертаю увагу на теми, що обговорюються на деканальних соборчиках і замітив ось що: на соборчиках обговорюються справи другорядні в душпастирстві, сухі, богословські, абстрактні питання, або справи, получені з матеріальним становищем духовенства. Про справи живі, пекучі, під сю пору найважливіші — про грозячу небезпеку атеїзму і большевизму говориться хіба принагідно.

Досі не було про се ні одної спеціальної наради. А прецінь на соборчиках можна і треба обговорювати ці сумні явища. На соборчиках обговорювалиб їх люди компетентні і тому можнаб було обговорювати їх всебічно; можнаб у зв'язку з цими явищами говорити і про те, що на явну дискусію, на письмо, з огляду на небезпеку згіршення народних мас, не надається. На соборчиках можнаб обміркувати питання, де жерело, де корінь лиха? Чому ослабає у нас релігійно-моральне життя? Чому меншає повага і вплив духовенства в парохії? Хто тому винен, що парохіяни скорше повірять якомусь припадковому зайді, газетці, видаваній за юдин гріш, або явними ворогами Бога і Церкви, як своєму душпастиреви? На соборчиках можнаб і треба щиро обміркувати питання, чи і ми, священники, не винні

трохи тому лихови, що вкралося у наше життя? Може й ми — побіч других причин — своїми занедбаннями, промахами, особистими провинами остуджуємо релігійний запал у вірних, розхитуємо моральні заповіді, ослаблюємо довіря вірних до нас і через те слабне наш вплив на повірене нашої опіці і нашому прововодови стадо?

Тридцять літ обсервую пильно працю і поведення собратів, серед яких Провидіння Боже поставило було й мене працювати, і на основі тої безсторонньої обсервації кажу, що немало вини цього сумного явища є й по наших боці. Є між нами багато священиків, достойних пошани; є душпастирі, що сліди їх шанувати і цілувати треба, але є й священики, що зовсім розминулися із своїм покликанням. Факт є, що деякі священики недбало сповняють свої обов'язки, другіж чинять такі промахи, поповнюють такі моральні провини, що ними підготовлюють тільки ґрунт, пригожий під успішний посів усіх антирелігійних, неморальних і суспільно-крайних ґасел і поглядів, а рівночасно підкопують свою повагу і повагу та вплив духовенства взагалі.

Є ще й нині священики, що недбало навчають, або й зовсім занедбують навчання релігії дітей у школі, а молоді в церкві. Є випадки, що шкільні інспектори аж відмовою виплати ремунерації змушують недбалих і лінивих душпастирів відбувати лекції науки релігії в школі. В церкві також мало навчають катихизму. Навіть молоді, здорові, якби здавалося, й побожні священики не звертають деколи уваги на катихизацію молоді в церкві і крім проповідей на Службі Божій не голосять наук катихитичних на вечірні. Наслідком того цілі покоління ростуть без знання і розуміння релігійних і моральних правд. Нічо дивного, що парохіяни, не об'знайомлені із змістом релігії, нехтують нею, її наказів не виконують і скоро дають послух ворогам релігії. Як можуть парохіяни, що не знають правд віри і не розуміють їх глибокого змісту, не освідомлені з їх вартістю у шоденнім життю, опертися спокусній підмові безбожника і не повірити йому, що релігія се опій, що тим буржуї отуманюють невчених людей, щоби їх держати в послузі; як можуть парохіяни, що не розуміють вартости моральних правд навіть для земського щастя, не повірити моральному анархістови, що „моральні-євангельські правди се людські думки, яких так строго, як навчають попи, не треба держатися“?!

Друга провина духовенства в тому, що занепадає релігійно-моральне життя і меншає вплив священика на нього, та, що є між нами одиниці, які кличуть других до Бога, а самі до Нього не прямують. Є священики, що вірних до церкви на богослуження кличуть, а їх найблизші, їх жінки, діти, їх наймити на богослуження не ходять. Як можна ви-

магати виконання церковних заповідей від чужих, парохіян, а бути рівночасно дивно поблажливим для своїх найближших, домашніх?! Відказує душпастир на парохіян, настрєєних по большевицьки, а — буває — толєрує по большевицьки думаючого і поступаючого сина чи брата? Уміє і має відвагу нераз відмовити парохіянинови-безбожникови якоїсь прислуги в душпастирстві, а не має сили і відваги поступити так само зі сином або свояком-безбожником! Винні дещо й самі священники в тому, що мораль руйнують, бо буває, що самі вони не шанують моральних правд, Божих заповідей. Навчають, щоби супруги були собі вірні, щоби жили в згоді та щоби собі взаємно терпіли людські немочі, а самі живуть зі своїми супругами в незгоді, ба навіть розходяться. Се вправді рідкі випадки, але бувають. Вірні се бачуть й собі так поступають.

Ми, священники осуджуємо, і то зовсім слушно, життя на віру, т. зв. дикі супружества, а самі, особливо нежонаті, ведемо життя, яке для думаючих людей стає причиною до ріжних сплетень і підозрінь, а то й великих згіршень. Скажіть, браття, чи може парох, що веде таке життя, поборювати в парохії дикі супружества? Ніколи в світі! Він радше є головним винником і взором для таких супружеств.

Заохочуємо ми, священники вірних до тверезости, а чи всі ми самі заховуємо її? Скільки з нас провиняється проти сеї чесноти зі шкодою для власної душі, здоровля, кишені, чести і з великою шкодою для вірних?! А чи уважають ті священники, які люблять напиться, де і з ким вони пють?) А чи думають вони про се, що вони в підхмеленім стані балакають і що роблять? А се все бачуть і чують тисячі своїх, а від своїх і чужі парохіяни і чого вчать?!

Нехай се будуть рідкі випадки, але ті рідкі випадки приносять більше шкоди-згіршення для простолюддя і підбивають більше повагу священників, як 75% добрих примірів життя духовників.

Священник
(Докінчення буде)

Український переклад єрейського молитвослова о. Яр. Левицького¹⁾

I

Загальні завваги

З немалою радістю повитали ми український переклад єрейського молитвослова, ще й з апробатою Митроп. Ординаріяту. Се без сумніву великий крок вперед, великий здобуток в еволюції наших церковних відносин. Та коли ми уважно перечитали сей переклад — з олівцем в руках, зазначаючи його хиби й недостачі, нам стало прикро й стидно, що такий переклад взагалі міг появитися. Назвемо річ по імені, й не буде за богато, коли скажемо, що сей переклад се одно велике фушерство.

Та й ми мусимо вдаритися в груди, бо й ми винуваті в сій неприємній справі. Ми, що пишемо в „Ниви“ рецензії на нові книжки. Треба було, як годилось, насісти вже на переклад псалмів о. Д-ра Я. Левицького, що появився 1925 р., то тепер не могло би було прийти до тої неприємної справи. Наслідки задавненої недуги щораз тяжші...

Але й операція задавненої недуги щораз тяжша. Легко се сказати чи написати: „amicus Plato, sed magis amica veritas“, та нелегко в життю придержуватися сеї приповідки. О. Др. Я. Левицький заслужена людина на церковно-літературному полі, довголітний редактор „Ниви“ — се хіба вистарчить згадати. І тепер мені так, начеб я ходив босоніж по вугляках, коли беруся до рецензії українського перекладу Єрейського Молитвослова о. Я. Левицького. Та нема іншої ради (щоби престиж і кредит Львова не потерпів).

Певно кождий письменник знає з власного досвіду, як се тяжко видати книжку без усяких промахів — „ляпсусів“. Ось такий всесторонно начитаний автор, яким був бл. п. еп. Боцян, написав у своїй книжці про о. Ісидора Дольницького: „одно слово о. Дольницького рішає все, як Сократове: „Αὐτὸς ἔφα“²⁾. А се не Сократове, але Питагорове, бо то Питагор оснував був філософічно-релігійну, наче монастирську інституцію, де авторитет був найвисшою інституцією, а сам Питагор найвисшим авторитетом, і тому його слово, („він сказав“) було рішачим. Сократ усе зводив на розум а не на авторитет.

¹⁾ Редакція „Ниви“ містить отсю дуже гостру критику тільки задля її річевих завваг. Зате ніяк не годимося з її тоном, — а сам факт перекладу молитвослова на українську мову вважаємо за додатне і відрадне явище та з цього погляду висказуємо Перекладчикови ще раз своє признання. Редакція.

²⁾ О. Ісидор Дольницький, Львів 1933. Стр. 36.

Це просто типовий „ляпсус“, який буває в книжках. Саме тому я й навів його, а не тому, щоб я хотів „жирувати“ на чужих „ляпсусах“.

Радо з того прилюдно сповідаюся, віддавна навіть відчуваю потребу такої явної сповіди, що я кожду свою нову випечатану книжку беру зі страхом до рук, бо майже в кожній, мимо всіх доложених старань, я сам відкривав по випечатанню деякі недогляди, або навіть „ляпсуси“. Раз навіть цілий наклад одної своєї брошури („Зародкова душа“) я знищив і видав її в другому накладі, бо в першому ужив я два невластиві терміни. Фаховець - біолог, якому я дав був читати сю мою розвідку, не спостеріг сього в скрипті, промах виліз аж у випечатаній брошурці.

Не знаю, котрі священники читали в скрипті переклад Єрейського Молитвослова о. Я. Левицького (я не міг про те довідатися, чи взагалі хтось зі священників, крім автора, прочитав в цілости сей переклад ще в скрипті). Та в скрипті ніколи текст не виступає так ясно, як коли він печатаний. Тому годі звалювати вину на цензорів, котрі, як се в нас буває, звичайно перепрацьовані й не можуть цілої уваги присвятити тому, що читають.

Якби тільки „ляпсуси“ були в перекладі о. Я. Левицького, то нехай би там. Але се наче „система ляпсусів і недомагань“. На багатьох місцях читач має вражіння, начеб автор так поспішно перекладав, що при кінці речення вже забув, що сказав на початку речення — і більше до сього не вертав.

Добрий переклад Єрейського Молитвослова се річ дуже тяжка. Він повинен би бути й щодо мови та правопису без закиду і ясний і докладний і поетичний. Перекладачеві зарав з початку мусять насунутися ось такі загальні труднощі: а) чи україн. мова Єрейського Молитвослова має бути архаїчна, чи наймодерніша? б) Чи задержати такі вирази, як начало, безначальний, собезначальний, присноущний, соестественний, і т. ін., чи їх перекладати і як? в) Що зробити з безчисленними дієприкметниками (в яких грецька, а за нею й наша церковна мова любить): чи їх задержати, чи описувати? Яким робом зберегти поетичність, колиб їх описувати? г) Як перекладати *dativus absolutus*, щоби віддати докладне значіння й зберегти поетичність? д) Як перекладати деякі вирази, як нпр. благообразний, світозарний, язическа церков і т. ін.

Само собою ясно, що перекладач повинен би просто „мучити“ всіх, що дещо більше компетентні в сих квестіях, щоби довідатися про їх гадку та щоби мати свою умотивовану відповідь на їх гадку.

А о. Я. Левицький доконав свого перекладу наче за-

конспіровано. Перевів усе сам на свою руку. І от вийшло, що вийшло.

Я вповні свідомий тяготи моїх закидів. Та прошу читати річеві дані, що сліднують.

II

Не сміло бути

Одні з промахів у перекладі о. Я. Левицького мовні, другі льогічні, треті річеві. Одні тяжші, другі менші. Ми за порядком (як у книжці слідує) піднесемо вперед тяжші, про які думаємо, що вони не сміли були найтися в перекладі. Число в скобках означатиме сторінку українського Молитвослова.

1. „Більш омий мене з беззаконства“ — „і більш снігу стану білішим“ (7).

Так само в Книзі Псалмів перекладу о. Я. Левицького з 1925 р.

А се — перше льогічно хибне, а друге мовний нонсенс (два компаративи, замість одного). Псалміст не просить, щоби його Бог (трохи) „більше“ обмив, але в цілости, та „найпаче“ (церк.), що значить „передовсім“, „особливо“.

У Псалтирі Бачинського (з 1903 р.) оба сі місця переложені вповні правильно: „Особливо омий мене від беззаконности моєї“ — „а буду біліший від снігу“.

Видно, що о. Я. Л. навіть не порівнював свого перекладу з перекладом о. Бачинського, і що в нашій літературі було вже добре, се він попсував. А не йде тут про якісь тяжші місця, де о. Я. Левицький подав би якусь нову концепцію, а про найзвичайніші.

2. „бо як життя і життя подавець незисказано повстав ти, один Бог наш“ (56); по церковному: живот бо от живота ти проішед.

Про Бога ніколи не можна говорити, що він „повстав“, бо він вічний і не підлягає ніякій еволюції.

3. „розшири глибини любови твоєї серця“ (56); церк. „пучина“, що тут стоїть, це ширина, а не „глибина“ — глибина й не розширює.

4. „Росодатну справді піч зділав ангел праведним молодцям“ (62). Се хибно, а на стор. 282 добре так, як має бути: „Росодательну піч учинив Ангел преподобним молодцям“. Та автор не сколяціонував одного тексту з другим і вийшло йому, крім наведеної ріжниці; тут „росодатну“ — „ангел“ — „зділав“, там „росодательну“ „Ангел“ — „учинив“. Чи не поспіх і легковаження?

5. „Достойно є славити тебе подібно як Бога, Тройце свята“ (66). Церк. „богоподобнь“ значить „як Богу належить“.

ся". А автор се так переклав, що воно виходить, не скажу єрессю, а образою Бога. Атже Пресв. Тройцю треба славити не „подібно, як Бога“, але як Богу належиться.

6. „Звеличим усі як Бога божими піснями, Отця і Сина“ (66). По церк.: Воспоім всі богоподобнѣ воспіваньми божественними.

Автор тут „богоподобнѣ“ переклав „як Бога“, що не віддає повного змислу; а „божественні“ се не є тотожне з „божі“ (боже є те, що від Бога походить а наші пісні не походять від Бога).

7. „Лучезарний“ на ст. 67 автор перекладає „промінний“; а „світозарний“ на стр. 349 як „світлозарний“. У нашій мові є „зоря“, а не „заря“; отже ніяк не може бути „світлозарний“, тільки світлозористий або яснопромінний.

8. „Слава во вишніх Богу і на землі мир, во чоловіцїх благоволеніє“ автор перекладає „Слава на висоті Богу, а на землі мир людям доброї волі“ (73). Так само він се переклав у своїй Біблійній Історії з 1923 р. (на стр. 10). Се зовсім зайве й необдумане латинщення нашого літургічного тексту. Воно так у латин. Вульгати (pax hominibus bonae voluntatis), а в наших текстах, що мають за основу грецький текст, має бути: „Слава на високостях Богу і на землі мир, між людьми благоволення“ (*εὐδοκία*, Wohlgefallen, Beistimmung; Куліш також так переклав).

9. Так само автор без потреби латинщить наш літург. текст, пишучи всюди, замість „імярек“, Н. Н., що взяте з латинського N. N. (pomina). Всі православні україн. переклади літург. текстів мають на таких містях: (імя).

Можна би писати й І. І. (імена), та ніколи Н. Н. Авжеж ІНЦІ й ІНРІ не всеодно.

10. Вираз „благий“, що так часто приходить у літург. текстах, автор усюди переклав як „добрий“. Алеж добрий не те саме, що „благий“! Думаю, що „благий“ рішучо треба було задержати, а якщоб його заступати, то тільки прикметником „милоствий“. Се ніщо, що „благий“ у нашій мові має також значіння „немічний — марний“. Кожде слово набирає докладнішого значіння щойно в складі з іншим словом, а в літургічних текстах ніде нема такого складу, де „благий“ означало би „марний“. Зрештою вираз „добрий“ підлягає тому самому правилу, як нпр. „добрий злодій“ зн. або здібний у злодійстві, або благого серця злодій.

11. У всіх Єр. Молитвословах, що їх я бачив, у каноні на утрєні, пісня 1, написано „Бог Отца моего“. Се очевидний абсурд, бо Бог Отець не має над собою ніякого Бога, а Отець з великої букви в літург. текстах завсіди означає

Бога Отця. Зрозуміло, що при передруках той абсурд не впадав в очі, бо передруки робляться махінально, однаке при перекладі, де треба думати над кожним словом, він повинен би впасти в очі. Видно, що наш перекладач не-багато думав при перекладі, бо махінально таксамо написав „Бог Отця мого“ (106), а повинно бути: Бог отця (батька) мого — Бог моїх батьків.

12. „Там ніхто не може допомогти“ (111) — має бути „ніщо“ (ничтоже), як сього й дальший текст домагається, бо вичисляються: „ні заходи, ні обман, ні слава, ні дружба“.

На тій самій стороні: „Я заспівав усім серцем моїм до ласкавого Бога“ (111) — має бути: Я закликав до..., бо церк. „возопих“ се значить, а не „заспівав“.

13. Оригінал „утоли пажить гріховную“ наш автор перекладає: „Заспокій пашу гріховну“ (191). Фатальний переклад, бо він виражає саме суперечність до того, що оригінал каже. „Утолити“ значить приборкати, упокорити, отже оригінал каже: Приборкай грішні спокуси, а коли автор каже: Заспокій грішні спокуси, так се *primo sensu* значить: дай нам, Боже, те, до чого нас наші пристрасти тягнуть; а шойно *secundo sensu* можна би здогадуватися, що тут мова про приборкання спокус.

14. Українська мова в перекладі о. Я. Левицького загально добра, та місцями бувають дивовижні зломки. Автор на кількох місцях уживає номінативу, замість вокативу, що є разичим русицизмом: „вчини мене достойним праворуч тебе стати, Суддя праведний“ (113, 115, 324) — має бути „Судде праведний“; „о божественний, о милий, о найсолодший твій голос“ (351), має бути: „голосе“; „о Пасха велика і найсвятіша Христе“ (352) — має бути: „о Пасхо велика і найсвятіша, Христе“. Автор пише: „мені, що кається“ (114); „нас, що надіються“ (219); нас, які співають (431) — має бути: що каюся; що надіємося; котрі співаємо.

Злучку „й“ уживає наш автор між двома шелестівками (75, 76, 77, 81, 135, 160, *passim*), що не дається вимовити. Уживає наймодерніших форм, як левам (419, замість: лъвам), джерело (469), Духові, це, — а попритім: чувства (342, 480), дверьох (109), слези (так усюди), супружжя (330) і подружжя (299), чудний (97, зам. чудесний), зістав (482, став), отся (зам. оця). На двох місцях автор ужив апострофу (з'умів, 523, 524) — певно не сам від себе, а тільки тому, що молитва, в якій приходить те слово, була комусь так видрукована в Арх. Відомостях, а наш автор махінально передрукавував її.

15. „Даниїл злякався години проби, а я окаяний що пострадаю від нього“ (117). Від кого? від Даниїла?! В церк. є так: „Даниїл убояся часа істязанія, аз же

окаянний що постражду от него" — очевидно, „него“ відноситься до „істязанія“ або до „часа“; але наш перекладач забув, що він написав „години проби“, обоє жіночого роду, і за церковним написав „нього“. „Істязаніє“ се не „проба“, а іспит, суд; тай „час“ тут годі перекладати як „година“, бо тут мова про страшний суд, а страшного суду ніколи не вяжемо з поняттям години, але з днем (день страшного суду).

16. „Твоє „ніщо“ їх літами буде, вони як трава рано минеться“ (137, з 89 пс.). Се лихий переклад, крім сього ще й неграматична синтакса; вони (subj.)—минеться (praedic.). В Бачинського добрий переклад: „Нічим будуть їх літа; рано (молодий вік), як трава, минає“.

17. „Якщо схочеш прийти суд праведний виконувати, Суддя справедливий, що сидиш на престолі слави твоєї, грізна ріка огненна перед твоє судище волоче всіх, коли перед тобою будуть стояти небесні сили, а люди будуть суджені в страху відповідно до того, що кождий зділав, тоді нас пощади...“ (189).

Маємо тут зразок цілковитого знищення поетичности тексту та синтактичного й логічного поломання. Оригінал ось такий: „Єгда хощеші прийти суд праведний сотворити, Судіє праведніишій, на престолі слави твоєї сідяй, ріка огненная пред твоє судилище ужасающая влечет всіх, предстоящим тобі небесним силам, человеком же судимим страхом, якоже кождо соділа; тогда нас...“

„Єгда“ се не „якщо“ (condit.), а „коли“ (tempor.); і не суд „виконувати“, але зробити; і не „справедливий“, але найсправедливіший; і не „що сидиш“, але: що сидітимеш. На мою думку переклад так повинен би виглядати:

Коли схочеш прийти праведний суд зробити, Судде найсправедливіший, сидітимеш на престолі своєї слави, огненна ріка перед твоє судище несе всіх, жахом проймаючи, перед тобою стоять небесні сили, а люди суджені страшно, як хто собі заслужив; тоді нас...

18. В церковному „єдин“ значить і один і єдиний: наш автор на се не зважає, й де церк. „єдин“ треба перекласти як „єдиний“, він перекладає „один“: „як один чоловіколюбець“ (169); „один святий, один Господь“ (174).

19. „Хто наді мною не плаче, що переступив заповідь Всевишнього?“ (190) Хто „переступив“ — чи я, чи той „хто“? Повинно бути: „що я переступив“.

20. Оригінал: Пригвозди страху твоєму плоти наша і у мертви уди наша сущія на землі.

Наш автор се переклав:

„Укріпи зі страху перед тобою тіло наше і убий наші земські члени“ (253). Се фалшиво! По нашому церковному оригіналі мало би бути:

Пригвозди до твого страху наші тіла і умертви (умори) наші члени, що є на землі (що сповняють службу для земського життя).

Грецький оригінал:

Καθίλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας ἡμῶν, καὶ νέκρωσον τὰ μέλη ἡμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

Переклад: Пригвозди зі страху перед тобою наші тіла і умори наші члени — ті, що на землі.

21. Церк. слова „что с мертвыми живаго помишляете?“ наш автор переклав: „чого з мертвими про живого думаєте?“ (270). Очам не хочеться вірити, щоби таке безглузде могло бути видруковане в Єрей. Молитвослові! Атже текст уповні ясний: чому думаєте собі, що живий знаходиться між мертвими.

22. „Святому Духу всякая всеспасительная вина“ — се наш автор перекладає: „Святому Духові всяка всеспасаюча причина“ (271). Що се хоче сказати? Невжеж те, що Св. Духові потрібна всяка всеспасаюча причина, чи що йому вона належить? Всяке значіння такого перекладу є нон-сенсом.

Має бути: Святий Дух є всякою всеспасаючою причиною.

23. „Що оспівують і поклоняються божеству твому“ (299) в оригіналі є: „воспівующих і кланяющихся Рождеству твоему“. Сі слова відносяться до Богородиці (Богородичен 5. воскр. гласа), отже як можна говорити про „божество“ Богородиці? Може се бути дійсний ляпсус (навіть друкарська похибка), але „система ляпсусів“ каже догадуватися, що й се плід фушерства. Мабуть автор хотів дати вираз тому, що під тим „Рождеством“ треба розуміти Христа, і летючи в своїх думках, без застанови написав „божеству“, та лишив, таку граматичну конструкцію, яка се божество вяже з Богородицею, а не з Христом. На всякий випадок се лиха синтакса, бо „оспівують“ домагається предмету в акузативі, а перекладач звязав се дійство з предметом у дативі (оспівують... божеству твому).

24. „Той, що на жеребця ослиці всісти“ (333); церк. „жереб“, що тут стоїть, означає не жеребця (оґера), а лоша, жеребця.

25. „Благообразний Йосиф“ наш автор переклав „добропримірний Йосиф“ (337); в грецькому є: ὁ εὐσεβὴς ἀνστάνδиг) Ἰωσήφ — отже має бути: достойний, або благородний Йосиф.

26. Кондак: „Бездну заключивий, мертв зрителься, і смирною і плащаницею обвився, во гробі полагається яко смертний Безсмертний...“ наш автор перекладає: „Того, що замкнув безодню, бачимо мертвим та обвинутим пахощами і плащаницею, зложеним до гробу наче мертвий, Безсмертний“ (339). Яка се синтакса складати. всуміш прикметники

в аблятиві й номінативі! Має бути:... до гробу кладуть Безсмертного, наче мертвого.

27. Отпуст завсіди стилізований у 3. особі, та наш автор не має часу звертати на се увагу (отпусти звичайно не пишуться до кінця, тому автор і не думав, який там кінець) і на трьох місцях випечатав отпуст у 2. особі:

„Ти, що в огненних язиках“ (367); „Ти, що приняв по закону“ (428); „Ти, що переобразився“ (484). Та доведім до кінця один з тих отпустів: Ти, що переобразився на горі Таворській, і показав ученикам своїм славу свого Божества, ради спасення нашого, Христос Правдивий Бог наш, задля молитов Пречистої — досі наш автор по звичаю виписав отпуст, а дальше має слідувати: (Пречистої) своєї Матері... нехай помилує і спасе нас. як благий і чоловіколюбець. Отже виходить: Ти, Христос... нехай помилує. Фушерство доведене до скандалу!

28. А тепер сліднують ще більші скандалики. Тому, що в грецькій є Βηθλέμ, у всіх наших церковних книжках, а за тим також у світській літературі пишеться Вифлеєм. Так пише й о. Я. Левицький у своїх Біблійних Історіях, а тут, наче неграмотний, пише „В е ф л и є м“ (420, 421, 423.).

29. Єфрата — се первісна назва Вифлеєму. Отже початкові слова в кондаку предпразднства Різдва: *Κεσενισ Βηθλεεμ, Ευφραδο, Γοτοκισ* — се тільки поетична тавтологія й наш автор се переклав на двох місцях ось як: „Веселися Вифлеєме, готовися Євфрате“ (420). З місточка Єфрата-Вифлієм (пор. Михея 5,2) зробив ріку Євфрат!...) Щож ріка Євфрат має спільного з Христовим Різдом?

30. Світозарное яко сонце во весь мір ізшедшее віщаніє твоє просвіщаєт язическую церков благодатію, чудоносне Матвіє Апостолє. Сей кондак автор переклав ось так: „Яснїший мов сонце на цілий світ розійшовся твій голос і просвічує поганську церкву ласкою, чудоносний Матіє апостолє (485). „Поганська церква“ — се богословський абсурд, що страшенно лихо звучить (male sonans) у літургичній книжці. А вже церква се „Господній збір“ *κυριακή ἐκκλησία*), а чи ж погани творили Господній збір?! Наш автор, не маючи часу думати, й тут пристав до „першої ліпшої“ думки, яка йому насунулась: „язический“ се „поганський“ отже „поганська церква“. Алеж церк. „язики“ передовсім значить „народи“, а щойно додатково значить також „погани“, отже „язическа церков“ тут треба було перекласти: „церкву народів“ (Христ. церкву, що походить з поганських народів).

Грецький текст каже: *καταφωτίζει τὸν ἔθνον τὴν Ἐκκλησίαν* — просвічує церкву народів. Та треба було перекладачеви до грецького тексту заглянути!

А що ж се за граматична чудасія „ясніший мов сонце“ (солодший мов мід, білійший мов сніг...)? Якби був автор пригадав собі, що він десь попереду „лучезарний“ переклав „промінний“, то міг би був добре і легко перекласти се місце ось так: Промінний, мов сонце на цілий світ...

31. Церк. „со сродником твоїм“ наш автор переклав з твоїм сво я ко м (451). Се фальшиво, бо „свояк“ означає того, що з чужої родини пристав до моєї (нпр. швагер), а тут мова про брата (αδελφός, Bruder, Schwester); отже має бути: з твоїм братом.

32. „врятуй нас, як наш великий заступнику Николає“ (456) — має бути: рятуй нас, Николає, як наш великий заступник.

33. „радуйся, отче, богословя найвище розуміння“ (435) — в церковному оригіналі: богословія уме крайнійший. Нема в звичаю називати когось „найвисшим розумінням“, та є в звичаю називати визначних мислителів „найвисшим умом“. Має бути: радуйся, отче, богословія найвисший уме.

34. Автор якось не вважає за гідне, щоби розрізнявати між доконаним і недоконаним часом, щоби зважати на докладне значіння оригінального слова, і т. ін. Пише: „цілий день обступили мене разом“ (79), замість сказати: цілий день облягали мене; і доки відвертаєш лице твоє від мене?“ (241, має бути: відвертатимеш); „Коли Гавриїл проголосив тобі“ (292) — церк. „Гавриїлу віщавшу“ значить: коли Гавриїл зв і щав; „Ангел за співав благодатній“ (351) — ані незаспівав, ані взагані не співав, бо церк. „Ангел вопієше Благодатній“, значить: Ангел кликав до Благодатної; „записалася одного разу“ (421) — оригінал каже: „Написавашеся іногда“, а се значить: Записувалася колись (а не одного разу!).

35. Ми вже бачили, що автор всуміш пише то Ангел, то ангел, а так само пише й інші слова, як нпр. мироносиці, Мироносиці, пречиста, Пречиста, Творче, творче, Тобі, тобі (про Бога) — без ладу.

Ділить слова: ос-танок (183), дос-тойними, виз-нанню (185) прос-тір (252), а так ділити слова абсолютно недозволено. Недбало орудує протинками — я начислив 250 таких місць, де повинен би стояти протинки, а автор не дав, на деяких сторінках є таких місць і по 5 — 6, що в такій поважній книжці дуже разить. Очевидно, я брав притім під увагу не якісь мої власні норми, а ті, котрих сам автор придержувався, коли про них памятав (як відділювання вокатива і т. ін.).

(Докінчення буде)

о. Г. Костельник

Вісти з наших установ

Хоч місяці липень і серпень є часом відпочинку, часом вакацій, коли життя по наших установах і товариствах на якийсь час завмирає і тимсамим немає що багато писати про діяльність Тов. св. Андрея чи інших товариств, то все таки беру за перо, щоб подати бодай деякі вісти, які в межичасі назбиралися. Тішуся дуже, що наше духовенство бажає собі такі вісти читати як найчастше, а навіть ухвалює відповідні резолюції на своїх соборчиках, як прим. скільське духовенство на соборчику в Крушельниці, ухвалило „зажадати від Тов. св. Андрея, щоби поміщувало в „Ниві“ бодай що другий місяць звіти зі своєї діяльності“. Рівнож ухвалили те саме соборчики в Болехові, Любші і інші їзди духовенства. Те саме пишуть до дирекції Товариства поодинокі члени. І так один з наших рухливіших священників пише: „Я, відбираючи „Ниву“ з почти, перш усього дивлюся за „Вістями з Тов. св. Андрея“, чи нема щось нового, якогось заклику, поклику, якоїсь відраднішої вістки, бо біда нам таки добре докучає, дезорганізація вкрадається в наші ряди, апатія нас огортає. Тому підтримуйте нас на дусі, будіть нас з чорної задуми, ганьбіть нас, сваріть..., але не давайте заснути блаженним сном“. Такий голос не є відокремлений, не є одинокий, — видно, що „Вісти з наших установ“ викликають реакцію, побуджують до життя!...

Наше гуртовання в Товаристві св. Андрея поступає. І так приступили до нашого Товариства перед самими вакаціями деканати: ходорівський, тернопільський, глинянський, оліївський, яричівський. Остались поза організацією лише ще: з галицького протопресвитерату одинокий нараївський деканат; зі стрийського: перегінський; з лвівського: винницький, перемишлянський, янівський і львівський позаміський деканат. Найгірше представляється справа в протопресвитератах золочівським і тернопільським. В золочівським протопресвитераті незорганізовані: буський, золочівський, лопатинський, милятинський і підкаменецький деканати, а в тернопільським; деканати зарваницький, залозецький, збаражський, козлівський, микулинецький, новосільський, озірнянський, скалатський. Отже маємо зорганізованих 36 деканатів, а незорганізованих 18, значить поступ є. Голова Товариства вже їздив з організаційним рефератом до Тернополя, щоби розрухати тернопільський протопресвитерат, а хоч на сходинах було 17 священників, наради висліду майже ніякого не принесли. Очевидно священникам цього протопресвитерату так добре діється, що обійдуться без станової організації. Ба що більше! З цього протопресвитерату йдуть скарги до консисторії, яким правом стягають їм то на „Священичу Санаторію“, то на „Вдо-

вичо-сирітський фонд", то на „Похоронний фонд“. Дня 25. вересня їде знов голова Товариства на добре приготований зїзд золочівського протопресвітерату і маємо надію, що він дасть красший вислід, як тернопільські наради.

Деякі деканати трохи заснітилися в своїй діяльності, а саме: галицький, бурштинський, калуський, щирецький, але дирекція має надію, що раз розпочате діло буде по тих деканатах дальше добре йти.

Стан каси виносив до дня 15-го ц.р. вересня 206 долярів і 2401 зл. 53 с., ульюкованих на щадничих книжочках Земельного Банку, Центробанку, Народної Торговлі і в Почтовій Касі Ощадности. Найбільший клопіт має дирекція Товариства з льюкатою грошей з огляду на хиткість всіх валют, та тут і найбільші фінансісти світа не вміють собі порадити. Найкрасше булоб ульюкувати гроші в якійсь недвижимої, полі, камениці, але й ті дуже падають в своїх цінах і камениця, минулого року дешево куплена, цього року вже буде грубо переплачена*). Резолюції, присилані до дирекції Тов. Андрея, домагаються купна камениці для Товариства, і певно, що то булаб найкрасша розв'язка, де льюкувати гроші, але з п'ятьма тисячами золотих, які ми назбирили протягом цього одного року існування, ще до купна камениці, навіть сильно обдовженої, пориватися не можемо. Колиб всі деканати від року були приступили в члени, ми малиб вже не п'ять, а п'ятнадцять тисяч майна і тоді й купно нашого дому булоб актуальне.

Дуже радісним обявом є те, що наше духовенство, розуміючи клич „свій до свого“, додає ще до сих слів „по своє... добро“, й купує вино в „Торговлі“, а свічки у Ко-тецького. Обі фірми дуже льюально вираховуються зі своїх зобов'язань, дають дирекції св. Андрея свої книжки до переглянення і для цікавості членів подаємо до відома, що наш рабат за вино виносить в другому кварталі 1933 року 203 зл. 56 гр. і тількиж рабату дістало й духовенство при покупці вина безпосередно. Колиб духовенство зі свого рабату зрезигнувало, виносив би рабат для Товариства подвійну,

*) І так прим. ту саму похибку роблять ті, які твердять, що дїм „Священної Санаторії“ в Гребенові переплачений. Нехай вони розважуть лише, які були ціни в р. 1929, коли куповано „Зелемін“, а нині. Робітник-підмайстер брав тоді (при будові церкви в Гребенові) по 14 зл. денно, нині й за 4-50 буде проситись до праці. Некваліфікований брав тоді по 7 зл., нині бере 1-80гр. Кубік дерева в часі купна „Зелеміну“ був по 25 зл., нині то саме по 7 зл. Бочка цементу йшла тоді по 25 зл., нині коштує 12 зл. 100 кіля вапна 15 зл., нині 7 зл. Добра корова коштувала тоді 650 зл., нині таку саму корову можна дістати за 120 зл.

Віллю „Гелену“, багато меншу від „Зелеміну“ продав адв. Г. за 6.000 долярів, а радн. Г. свою „Русалку“, за яку йому давали тоді 5 тисяч долярів і він дорожився, нині продавби сейчас за половину тих грошей.

квоту, отже 406 зл. квартално, що дало би річно з вина (навіть в тій кількості, скільки духовенство тепер бере) 1600 зл. Найбільше рабату дав львівський склад, а найменше збаражський — і не дивниця: збаражський деканат належить до незорганізованих деканатів. Інші склади вин хотіли нам давати ще корисніші умовини і дешевші ціни, однак дирекція не хоче покидати випробованого, свого складу „Народної Торговлі“.

Свічки у Котецького побрали слідуєчі парохії в першій півроці 1933:

Бережани:	за 441·75	Львів: св. Юр:	за 391·69
Білоголови:	„ 180·19	„ Волоська:	„ 185·65
Вороців:	„ 178·74	„ Преображ.:	„ 209·00
Зашків:	„ 234·80	Мальчиці:	„ 234·96
Добротвір:	„ 113·68	Мшана:	„ 193·00
Гуменець:	„ 100·71	Ожидів:	„ 78·28
Каменобрид:	„ 91·99	Олесько:	„ 173·72
Красне: к. Львова	„ 101·88	Пісочна:	„ 57·41
Куликів:	„ 67·00	Поршна:	„ 52·12
Угерсько:	„ 29·20	Ріпнів:	„ 80·23
Холоїв:	„ 55·40	Рудно:	„ 98·68
Янів:	„ 239·00	Солонка:	„ 187·28
		Сухополя к. Мшани:	„ 36·59
		разом	3.812·95

З цієї квоти 3.812·95 зол. прийшло Товариству як 4% провізії квота 152·52 зл. Я подрібно навів церкви, які побрали світло безпосередно у Котецького, Львів, вул. Окружна (бічна Кульпарківська) ч. 9., телефон 57·48, чекове conto 154.505, щоби отців, їх парохів поставити за взір, що значить розуміти свій інтерес. Коли від 25 вичислених церков ми дістали 152·52 сот. провізії за один піврік, то що дало б наших самих *матірних* церков нашої дієцезії за цілий рік! Ми маємо можливість поліпшення долі в своїх руках, як може ніякий інший стан, але не хочемо розуміти нашого інтересу, не маємо організаційних спосібностей, не довіряємо самі собі, а коли найдеться одиниця між нами з ширшим розмахом, з охотою до праці, то його по голові своїми необдуманими промовами, пошіптуванням поза плечима.

Переходжу до позичкової каси, основаної при Товаристві. Досі з неї користало 15 священиків на квоту 2.600 зл. Хоч голову Товариства перестерігано, що такі позички то пропащий гріш, бо хто при нинішній кризі може віддати позичений довг, то на похвалу нашого духовенства мушу сказати, що досі всі довжники вивязались зі своїх зобовязань. ОО. Декани, які при виплаті пенсії стягають рати, йдуть Товариству на руку і допильнують своїх

ОО. Кондеканальних. Позички, хоч невеликі, але поміж з них велика. І так двох священиків потребувало грошей на виїзд до Черча, двох при обняттю нової парохії на за-господарювання, на купно корови, безроги тощо. Інші потребували на сплатення якогось довгу, ще інші на запис дітей до школи. І ось нова користь з належання до нашої організації, бо позички в міру фондів уділяється лише членам Товариства на малий процент, без великих труднощів, без великої бюрократичної машини, без зайвих формальностей, а лише за порукою о. декана, що стягати вкладки і за декларацією члена, що в разі смерти довжну ще суму можна стягнути з похоронного фонду.

А як стоїть *ідеологічна сторона* нашої діяльності? На наше conto маємо в цьому кварталі записані прегарні реколекції, які відбулися в нашій „Зелеміні“ під проводом о. Вульса, Чина Спасителя, в яких взяло участь 42 священиків з різних закутин нашої епархії. З реколекцій всі учасники були вдоволені і признали, що „Зелемін“ для цієї цілі знаменито надається.

Видавнича Секція також розглядає кілька рукописів, які передасть до друку, скоро узнає їх пригідними. На жаль, є це лише більші праці, переважно толкування з чужих мов, замість коротких агітаційних брошур, які малиб більший збут і попит.

* * *

В нинішнім моїм звіті з діяльності наших установ годиться мені звернути увагу на один великий осяг „Комітету допомоги вдовам і сиротам по священиках“. У вересні ц. р. відкрив наш комітет склеп з готовими мужеськими одягами під фірмою „ТЕ-КА“ (Текстильна Конфекція) при вул. Трибунальській ч. 1 у Львові. Довго вагалися наші „їмості“, заки отворили цей склеп, чи піде, чи оплатиться, та чи не втоплять вони решти призибраних грошей? Але здорова думка перемогла. Взяли домівку в середині міста, при якій є уміщена зараз і робітня і магазин, взяли першорядного прикравача, постановили давати добірні матерії низше цін і отворили перший склеп не лиш український, але взагалі може й перший християнський цього роду, числячи на всесторонню піддержку з боку українського громадянства, головнож духовенства і їх родин. Бо соромно ж витягати все руку по датки, по милостиню. А тепер слово за нашою суспільністю, чи схоче нас підперти, чи може радше перейде попри наш склад та зверне на вулицю Краківську, щоби закупити в жидівськім складі лихий матеріял й тандитне виконання. Наші пані вже ходили до обох директорів українських гімназій, щоби поручили склад мундурків для учнів, обовязковий від нового шкільного року і мають надію,

дою є, що я на тих зборах заявив, що: „Зелемін“ є переплачений, є в ньому гриб і грозить заваленням“. Ось ізразок спростування! Як не києм, то палкою! Я не бачу різниці між одним і другим означенням лихого стану „Зелеміну“, але бачу, що о. Володимир Пашківський да льше стоїть при своїх ревелаяціях, які тільки шкоди можуть принести нашій санаторії. Згаданий отець обстоює дальше, що мав уповаження від своїх кондеканальних забирати слово в справі „Зелеміну“, подаючи в своєму спростуванню розстріленими буквами слово „у всіх справах“, які порушувані будуть на зборах „Вдов. Сир. фонду“... а все те, що я написав в травневім числі „Ниви“, називає „не правдою“...

Отже молоденький священик (ур. 1897 р.) закидає мені старшому священикови (орд. 1894 р.), який о три роки довше є священиком, чим він взагалі на світі жиє, неправду! Але годі! Старість ще патенту на правдомовність не дає, і най гине світ, щоб лише запанувала правда... „Його“ правда.

Яка та „правда“ о. Володимира Пашківського, нехай засвідчить отсе письмо, яке кожної хвилі можна у мене оглянути: До Надзірної Ради Кооперативи „Священнича Санаторія“ у Львові.

На просьбу кондеканального о. Ст. Смачила, директора кооперативи „Санаторія“, деканальний уряд в Сколім стверджує, що декан особисто не ствердив, що пенсіонат Зелемін в Гребенові був заражений грибом, або з яких інших причин був в такому стані, що грозивби заваленням дому. Також протоколи деканальних конференцій і соборчиків не вказують на те, щоби колинебудь хтось з оо. кондеканальних когонебудь інформував про такий стан „Зелеміну“. Зокрема деканальна конференція, яка висилала о. Пашковського, пароха Корчина, на Загальний Збір Вдовичо-Сирітського фонду в 1933 р. — не вклала ніякого обов'язку на нього, висловлюватися в справі Зелеміну тому, що тою справою не займалася*). Скільський декан має приємність завважити, що з нагоди деканальної візитації в Гребенові, дня 10. VI. 1933. особисто оглянув „Зелемін“ і ствердив, що домівка від фундаментів до верху є в найліпшій стані і мимо старанних оглядин не завважав ніяких слідів гриба.

Отсе урядове ствердження віддає декан до урядового ужитку здементування неприхильних вістей декого з нашого духовенства о своїй власній домівці. Гребенів, дня 10. VI. 1933. о. Мих. Мосора, парох.

Тепер хіба о. Пашківський не кине свому деканови і настоятелю, загальноповажаному о. Мих. Мосорі неправди,

*) І справді, як могли ОО. скільського деканату знати, що на Зборах Вдов. Сир. фонду буде хтось говорити в справі санаторії, яка з Вд. Сир. фондом не має нічого спільного. — Ю. Дз.

яку мені закинув. Мою особисту обиду сховавби я до кишені і зовсім на неї не реагувавби, колиб не добро нашої санаторії, якій о. Пашківський своїми необдуманими і нерозважними словами так дуже міг пошкодити (бо хто поїде собі по хорубу до зідженого грибом пенсіонату?!).

І тільки добро нашої дорогої нам інституції змусило мене до нинішнього „спростування на спростування“. Але воно на будуче не буде певно для о. Пашківського без хісна.

о. Юліян Дзерович

Новий академічний рік 1933/34 на Богословській Академії у Львові розпочався в неділю дня 1. жовтня ц. р. торжественним богослуженням в семинарській церкві Св. Духа, яке відправив ректор Академії, о. проф. др. Сліпий в сослуженню оо. Професорів. Виклади на обох факультетах розпочалися ще в суботу 30. IX. ц. р. Скількість слухачів на всіх п'ятих роках осягнуло небувале досі число, бо понад 300; на самий I рік подалося цього року коло 350 кандидатів, з чого, розуміється, могло бути прийняте дуже мінімальне число, бо брак приміщення. Цього року добудовано до головного будинку семинарії (біля церкви) невелике крило у два поверхи, де будуть приміщені дві викладавчі салі, менші салі для наукових семінарів і семинарська бібліотека, але це квестії належного приміщення Академії не розв'яже. Дві партерові салі (від вул. Коперника), в яких досі містилася семінарська бібліотека, будуть призначені на музей Академії, який незвичайно розрісся, так що вже нині займає чотири салі чи кімнати, а також його експонати розвішені по стінах сходової клітки та коридорах партеру і I поверху (від церкви).

Деканом богословського віділу вибрано знову професора біблійних наук Ст. Зав. — о. крил. Тита Мишковського, а продеканом професора пастирської богословії, о. дра Ярослава Левицького. Катедру гомілетики по бл. п. о. др. Фіголеві обняв надзв. професор, о. др. Андрій Ішак. Агенди філософічного віділу веде покищо ректор Академії, доки не будуть переведені відповідні габілітації, бо тільки габілітований професор може бути деканом віділу.

Нашій „Almae Matri“ бажаємо і на цей рік Божого благословення та дальших успіхів в науковій і виховній праці!

Віднова архикатедрального храму св. Юра у Львові. Катедральний храм св. Юра, ця справжня перлина у церковній архітектурі Львова, що своїм маєстатичним видом притягає до себе всіх, своїх і чужинців, які масово відвідують його та любуються його чудовою архітектонікою, у своїм нутрі ніяк не гармонізує із своєю зверхньою красою. Святоюрський храм у своїм нутрі занадто вбогий, під оглядом мистецького устаткування та обрядових вимог може навіть занедбаний так, що кождий, хто входить до нього — очач

рований могутнім вражінням, яке на нього робить сама прекрасна будівля — тут у середині церкви розчарується. А така церква, як архикатедральний собор — повинна бути репрезентативною під кожним оглядом.

З тією метою теперішня управа храму з о. прал. Куницьким (як парохом) на чолі, за відомістю і згодою Впреосв. Митрополита, взялися за реалізацію сміливого (на нинішні важкі часи) діла, за внутрішню віднову церкви, та одночасно за інсталяцію центрального огрівання.

Першим етапом закросних на широку скалю праць є зривання старої, знищеної вже, долівки і уложення на її місце нової, ясної, мережаної плитками темнішими, що є уложені у формі трираменного хреста. Церква дістане новий кам'яний престол, над різьбою якого працює мистець Коверко. Також усунено крилошанські сталі, так що цілий храм зискує через це більше простору і позбудеться завеликих, крикливих крилосів, що під мистецьким оглядом не мали ніякої вартости, а тільки псували гармонію архітектоники нутра храму.

За цими працями підуть нові, так що впродовж кількох літ храм св. Юра буде цілком відновлений та буде і в своїм нутрі — як і своїм зверхнім видом — милувати око кожного.

Маємо надію, що енергія ініціаторів не ослабне і вони доведуть діло, за яке взялися до успішного кінця.

З життя православної Церкви в Польщі. Як ми вже про це доносили („Нива“ ч. 6—7 за цей рік), зверхник польської православної Церкви, митр. Діонісій, святкує в сім році 20-літний ювілей свого єпископства і 10-літний ювілей свого служення на митрополичім престолі. Головні ювілейні торжества відбулися ще 30. квітня у Варшаві. Тому що ціле свято носило майже виключно московський характер, що підкреслила головню польська преса, митрополит задумав відсвяткувати свій ювілей ще й серед українських вірних своєї єпархії (він є ординарієм варшавсько-холмської і волинської єпархії), щоби тим дістати наче апробату для своєї дотеперішньої політики (московської) в Церкві. Святкування було призначене на день 10. вересня і мало відбутися в Почаїві, бо день 10. IX це день преп. Йова почаївського, на який сходяться сюди кожного року тисячі прочан з цілої Волині. Сюди приїхали з митрополитом: єп. Олексій з Гродна, єп. Олександр з Пінська та волинські єпископи, Полікарп з Луцька та Симон з Крем'янця. Вірних на той день прибуло, як подають часолиси, около 20.000 душ. По скінчених відправах в церкві, коли митрополит ішов до архієрейської палати, очікуючі на нього вірні розвинули українські прапори і транспарети з написами: „Українському народови — український єпископат“, „Геть з русифікацією

Церкви", „Геть з московською єрархією в Українській Православній Церкві" і ін. Одночасно з лаврської здвінниці звішено великий український прапор.

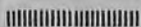
Окружаюче митрополита духовенство намагалося церковними співами, „Многоліттям" та промовами заглушити й успокоїти вірних, але ніщо не допомогло. Зараз після того відбулося на ринку в Почаїві віче, де ухвалено відповідні резолюції, і вислано делегацію, яку прийняли єпископи Олексій і Полікарп.

Стихийний виступ українських вірних на почаївських торжествах повинен змусити єрархію православної Церкви до ревізії своєї дотеперішньої протинародньої політики у ній. Побачимо, які консеквенції з тієї демонстрації ця єрархія витягне.

Дивний випадок. Ілюстрований часопис *Христополітея*, що виходить у Каїрі, доносить про дивний випадок, що недавно стався в Ілюполісі, а його стверджують численні свідки. Дванацятилітній син Гаким-Ампу-Сеїфа помер по тяжкій gripі. Лікарі, що лікували його, ствердили смерть та видали дозвіл, щоб його похоронити. Коли прийшов час похорону, мертве лице хлопця стало приймати живу краску, хлопець відкрив очі і в арабській мові став навчати про Ісуса Христа, згідно з євангелієм, хоч він, як ученик державної магометанської школи, ніколи не читав євангелія. В кінці хлопець по імені благословив всіх присутних (було їх 7), перехрестився й сказав до свого батька: „я вже був помер і моя душа пішла до неба, де бачила Бога". Потім замкнув очі і знову помер.

Жидів-християн під сю пору на цілому світі є ок. 200.000; з них 80.000 належать до міжнародного єврейського християнства, що ґрунтується на принципі: „Євреї по походженню, а Християни по благодати".

Православні французькі парохії від недавнього часу існують три: в Парижі, в Конті та в Штрасбургу. Їх літургична мова французька і священники французи, обряд грецький. Се нове явище на заході являється як вислід нинішних відносин (еміграція з Росії, заінтересування сходом і т. ін.).

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

З друкарні „Бібльос", Львів, Японська 7. Тел. 14-78.

ЦЕРКВИ КУПУЮТЬ СВІТЛО

лише у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

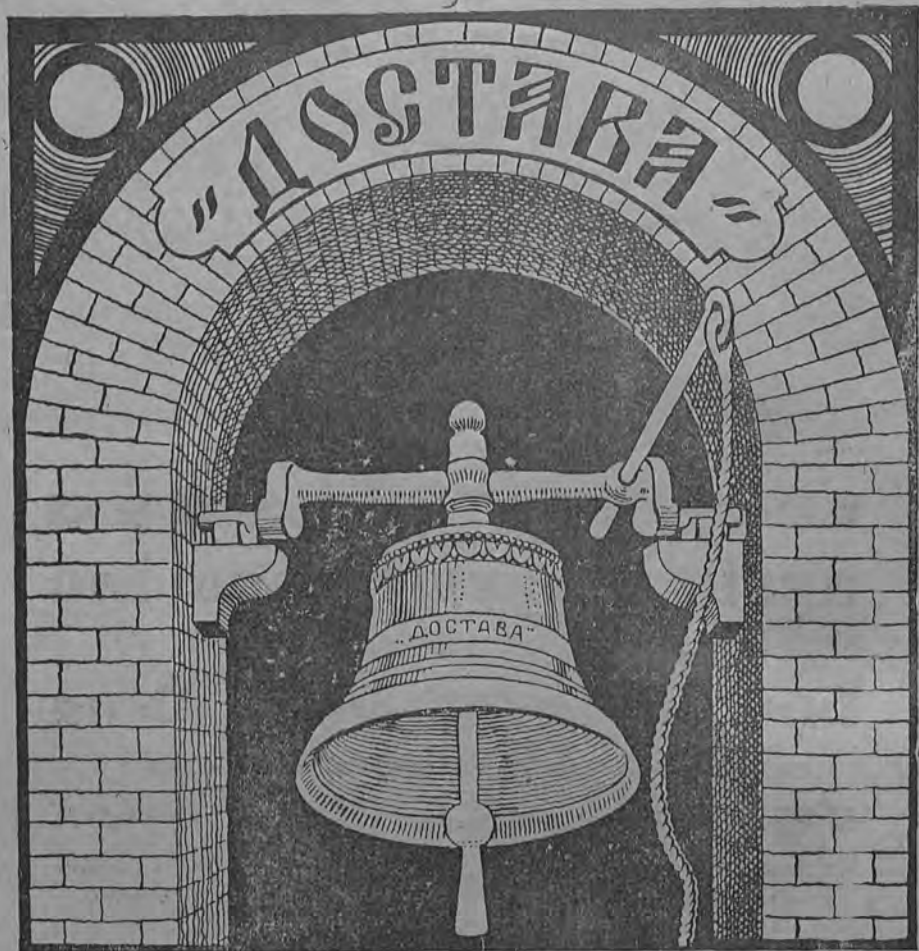
Спілка з обмеженою порукою

ЛЬВІВ 16, вул. Окружна (Бічна Кульпарківська) 108 А.

Численні признання за добірний товар. Диплом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно, горить довго і визначається великою твердістю.

Жадайте цінників.

**НАЙЛІПШІ ДЗВОНІ І ВСІ ЦЕРКОВНІ ПРЕДМЕТИ
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинок українська кооператива**

„ДОСТАВА“

В СВОЇХ СКЛАДАХ: ЛЬВІВ, УЛ. РУСЬКА Ч. 20.

Перемишль, Костюшка ч. 5., Тернопіль, вул. Пілеуського ч. 6.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: Львів, Домініканська 11, і п Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі інші фірми з церковними річима є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є одинокою кооперативною, де членами є три наші Архієреї, многи священники і церкви.

З сих причин заслуговує на повне довіря і попєртя.